

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN, VELİLERİN VE
ÖĞRENCİLERİN SOSYAL BİLGİLER DERSİ BECERİLERİNE İLİŞKİN
ÖNEM SIRALARI**

Nagihan KIBICI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Yusuf İNEL

UŞAK

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eylül, 2019

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN, VELİLERİN VE ÖĞRENCİLERİN SOSYAL BİLGİLER DERSİ BECERİLERİNE İLİŞKİN ÖNEM SIRALARI

Nagihan KIBICI

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eylül 2019

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Yusuf İNEL

Bu araştırmanın amacı Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, ortaokul öğrencilerinin ve velilerin sosyal bilgiler öğretim programında yer alan becerilerden hangilerine daha fazla önem verdiklerini tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 eğitim öğretim yılında Aydın İli Efeler İlçesinde kamuda görev yapan 73 Sosyal Bilgiler öğretmeni, 525 öğrenci ve veli 306 oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen, öğrenci ve velilerden ankette Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan 15 beceriden en önemli gördükleri beş tanesini seçmeleri ve 1’den 5’e kadar sıralamaları istenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler girişimcilik becerisini en önemli beceri olarak görmüşlerdir. En yüksek ifadeyi takiben problem çözme becerisi, karar verme becerisi ve İletişim becerisi ifadeleri izlemektedir. Ortaokul öğrencilerin en önemsiz gördükleri beceri ise Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerisidir. Ayrıca ortaokul öğrencileri Sosyal Bilgiler dersine özgü becerilerden en önemli olarak gözlem becerisini tercih etmişlerdir. En son sırada ise zaman ve kronolojiyi algılama becerisini tercih etmişlerdir.

Öğretmenler en önemli beceri olarak problem çözme becerisini tercih etmişlerdir. En son sırada ise girişimcilik becerisini tercih ettikleri görülmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri Sosyal Bilgiler dersinin kendine özgü becerileri içerisinde ilk sıraya gözlem becerisini, en son sırada ise mekânı algılama becerisini ve değişim ve sürekliliği algılama becerisini sıralamışlardır.

Velilerin en önemli gördükleri becerinin karar verme becerisi olduğu; en önemsiz gördükleri becerinin de bilgi ve teknolojiyi kullanma becerisi olduğu görülmektedir. Ayrıca veliler Sosyal Bilgiler dersinin kendine özgü becerileri içerisinde en önemli

beceri olarak sosyal katılım becerisini ve en önemsiz beceri olarak da mekân algılama becerisini tercih etmişlerdir.

Anahtar kelimeler: *Öğretmen, Öğrenci, Veli, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı*

ABSTRACT

ORDER OF IMPORTANCE RELATED TO SOCIAL STUDIES COURSE SKILLS OF SOCIAL STUDIES TEACHERS, PARENTS AND STUDENTS

Nagihan KIBICI

Department of Turkish and Social Sciences Education

University of Uşak Social Sciences Institute, September 2019

Supervisor: Dr. Yusuf İNEL

In this study, it was aimed to determine which of social studies teachers, secondary school students and parents attach more importance to the skills included in the Social Studies Curriculum. In accordance with this purpose general survey model was used. Research Universe collected from 525 students and 306 parents, 73 social studies teachers who work in the public in Efeler District of Aydın Province, in the 2016-2017 academic years. The teachers, students and parents who participated in the research were asked to choose the five most important of the 15 skills included in the Social Studies Curriculum and rank them from 1 to 5.

According to the results of the research, the students considered entrepreneurship skills as the most important skill. The highest important skill is about this; Problem solving skills, decision making skills and communication skills are followed. Finally, secondary school students preferred the ability to use Turkish correctly and effectively. In addition, secondary school students preferred observation skills as the most important of the social studies course specific skills. Finally secondary school students preferred the ability to perceive time and chronology.

According to the results of the research, teachers preferred problem solving skill as the most important skill. Finally they preferred entrepreneurship skills. In addition, teachers preferred observation skills as the most important of the social studies course specific skills. Finally teachers preferred the space perception skills and the perception skills of change and continuity.

According to the results of the research, it is seen that the most important skill of the parents is the decision making skill. Finally, parents preferred the ability to use information and technology. In addition, teachers preferred social participation as the

most important of the social studies course specific skills. Finally, parents preferred the space perception skills.

KeyWords: *Parent, Student, Social Studies Curriculum, Teacher*

UŞAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
 Tezli Yüksek Lisans Jüri ve Enstitü Onayı

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı 144007036 No'lu öğrencisi Nagihan KIBICI 'nın "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Velilerin ve Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Becerilerine İlişkin Önem Sıraları" adlı tezi 20 / 09 / 2019 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Jüri	Adı Soyadı	İmza
Danışman	: Dr. Öğr. Üyesi Yusuf İNEL	
Üye	: Prof. Dr. Adem SEZER	
Üye	: Prof. Dr. Turhan ÇETİN	

Enstitü Müdürü
Doç. Dr. Erol DURAN

ÖNSÖZ

İnsan var olduğundan bugüne kadar kendisini, çevresini anlama ve anlamlandırma çabası içindedir. Bu çaba insanı diğer varlıklardan ayıran en önemli özelliktir. İnsan, merak duygusuyla ve düşünmeyle hem yaradılış farklılığını ortaya koymuş hem de toplumların oluşmasında önemli bir etken olan sosyal beceri yetisini kazanmıştır. İnsan; sosyal beceri yetisiyle farklı kültürlerin oluşmasına ve bu kültürlerin nesilden nasıla aktarılmasına zemin oluşturmaktadır. Sosyal beceriler; bireylerin yaşama uyum sağlamasını ve ruh sağlıklarının korunmasını sağlayan becerilerdir. Özellikle çocukların sosyal becerileri birçok beceriden önce kazanmaları onların hayat boyunca sağlıklı ilişkiler kurabilmeleri için önemlidir. Bu becerilerin bir bölümü anne baba tarafından büyük bir kısmı ise öğretmenler tarafından kazandırılmaktadır. Dolayısıyla bu noktada öğretmenlere düşen pay daha fazladır. Sosyal becerilerin bu kadar önem kazandığı günümüzde öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin sosyal bilgiler öğretim programında yer alan beceriler hakkındaki önem sıraları belirlenmeye çalışılmıştır.

Tez çalışmam süresince destek ve yardımını her an hissettiğim, mesai saati kavramı olmaksızın tez üzerinde benimle birlikte çalışan, tecrübesini ve bilgisini paylaşarak bana yol gösteren danışmanım sayın Dr. Öğr. Üyesi Yusuf İNEL'e çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimin sırasında bana ders programında göstermiş olduğu kolaylıklardan dolayı Okul Müdürümüz Mehmet NURKAN 'a ve tez aşamasında anketleri cevaplayarak çalışmanın ortaya çıkmasını sağlayan tüm zümrelerime sevgi, saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Bunun yanında yüksek lisans ders sürecinden bilgileri ve tecrübelerinden istifade ettiğim çok değerli hocalarıma ayrıca teşekkür ederim.

Son olarak her zaman yanımda olan, bu süreç boyunca bende emeği çok olan görevi başında vefat eden Elazığ İli Arıcak İlçesi Yaylabaşı Ortaokulu Okul Öncesi öğretmeni ablam Nigar KIBICI'ya, Kardeşim Hakan KIBICI'ya ve beni büyüten, haklarını hiçbir zaman ödemeyeceğim ve onların gözünde her zaman çocuk olarak kaldığım annem ve babama çok teşekkür ederim.

ÖZGEÇMİŞ**Kişisel Bilgiler**

:

Adı Soyadı :Nagihan KIBICI

Doğum Yeri ve Tarihi :Akşehir– 27/02/1983

İlköğretim : Nasrettin Hoca İlkokulu (Akşehir-Konya)

Lise : Selçuklu Lisesi (Akşehir-Konya)

Lisans :Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal
Bilgiler Öğretmenliği 2001-2005

Bildiği Yabancı Diller :

Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi:

Çalıştığı Kurumlar : Millî Eğitim Bakanlığı: Eylül-2012

- UlukonakOrtaokulu2012- (Karpuzlu -Aydın)

Projeler :

İletişim

E-Posta : nagihan-42@hotmail.com

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	vii
ÖN SÖZ	viii
ÖZGEÇMİŞ	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xiv
BİRİNCİ BÖLÜM	1
1. GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM DURUMU	1
1.2. PROBLEM CÜMLESİ.....	2
1.2.1. Alt Problemler	2
1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	3
1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	3
1.5. SINIRLILIKLAR	4
1.6.VARSAYIMLAR.....	4
İKİNCİ BÖLÜM.....	5
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR.....	5
2.1. SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ.....	5
2.1.1. Sosyal Bilgiler Eğitiminin Tarihi Gelişimi	6
2.1.2. Sosyal Bilgiler Dersi	7
2.2. SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN ÖNEMİ VE AMAÇLARI.....	9
2.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Yapısı	9

2.2.2. Beceri	10
2.3. KONUYLA İLGİLİ ÇALIŞMALAR	19
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	22
3. YÖNTEM.....	22
3.1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	22
3.2. ÇALIŞMA GRUBU	22
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	24
3.4. VERİLERİN ANALİZ	25
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	26
4. BULGULAR.....	26
4.1. BİRİNCİ ALT PROBLEME AİT BULGULAR.....	26
4.2. İKİNCİ ALT PROBLEME AİT BULGULAR.....	30
4.3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME AİT BULGULAR.....	32
4.4. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME AİT BULGULAR.....	36
4.5. BEŞİNCİ PROBLEME AİT BULGULAR.....	37
4.6. ALTINCI ALT PROBLEME AİT BULGULAR	39
4.7. YEDİNCİ ALT PROBLEME AİT BULGULAR	41
4.8. SEKİZİNCİ ALT PROBLEME AİT BULGULAR.....	43
4.9. DOKUZUNCU ALT PROBLEME AİT BULGULAR	49
4.10. ONUNCU ALT PROBLEME AİT BULGULAR	52
4.11. ON BİRİNCİ ALT PROBLEME AİT BULGULAR.....	54
4.12. ON İKİNCİ ALT PROBLEME AİT BULGULAR	55
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	58
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	58
5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	58

5.2. ÖNERİLER	63
KAYNAKÇA	65
EKLER	74
EK 1. İzin Yazısı	74
EK 2. Öğretmen Anketi.....	75
EK 3. Öğrenci Anketi.....	76
EK 4.Veli Anketi.....	77

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Öğretmenlerin Demografik Özellikleri.....	22
Tablo 2. Öğrencilerin Demografik Özellikleri.....	23
Tablo 3. Velilerin Demografik Özellikleri.....	24
Tablo 4. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre İlk Beş Beceri Sıralamaları	30
Tablo 5. Öğretmenlerin Kıdem Durumlarına Göre İlk Beş Beceri Sıralamaları	32
Tablo 6. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Fakültelerine Göre İlk Beş Beceri Sıralamaları	36
Tablo 7. Öğretmenlerin Programları İle İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Durumlarına Göre İlk Beş Beceri Sıralamaları.....	37
Tablo 8. Öğretmenlerin Okuttukları Sınıflarına Göre İlk Beş Beceri Tercih Sıralamaları	39
Tablo 9. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre İlk Beş Beceri Sıralamaları	41
Tablo 10. Öğrencilerin Anne Eğitim Durumlarına Göre İlk Beş Beceri Sıralamaları	43
Tablo 11. Öğrencilerin Baba Eğitim Durumlarına Göre İlk Beş Beceri Tercih Sıralamaları	46
Tablo 12. Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Ortalama Gelir Durumlarına Göre İlk Beş Beceri Sıralamaları.....	49
Tablo 13. Öğrencilerin Okulda Aktif Olarak Kulüp Veya Takım Üyelik Durumu Göre İlk Beş Beceri Sıralamaları	52
Tablo 14. Velilerin Cinsiyetlerine Göre İlk Beş Beceri Tercih Sıralamaları.....	54
Tablo 15. Velilerin Gelir Durumlarına Göre İlk Beş Beceri Sıralamaları	55

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Ortaokul Öğrencilerin Önemli Gördükleri Becerilerin Yüzdeleri.....	26
Grafik 2. Ortaokul Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Özgü Becerilerle İlgili Yüzdeleri.....	27
Grafik 3. Öğretmenlerin Önemli Gördükleri Becerilerin Yüzdeleri.....	27
Grafik 4. Öğretmenlerin Önemli Gördükleri Sosyal Bilgilere Özgü Becerilerin Yüzdeleri.....	28
Grafik 5. Velilerin Önemli Gördükleri Becerilerin Yüzdeleri.....	29
Grafik 6. Velilerin Önemli Gördükleri Sosyal Bilgilere Özgü Becerilerin Yüzdeleri.....	29

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

1.1.PROBLEM DURUMU

Son senelerde bilginin, teknolojinin hızla artması, değişmesi eğitimde de etkisini göstermiş ve değişimi beraberinde getirmiştir. Gerçekleşen değişim Türkiye’de de gerçekleşmiş, bilgiyi sunum şeklinde farklılık oluşturmuştur. Öğrencileri bilgiyi tüketen değil üreten, ulaşma kanallarını belirlemeyi kavratan, bunu gereklilikte kullanabilen ve bu bağlamda bağlantı kuran, ürettiği bilgiyi biriktirerek hedefine varabilen, düşünen, düşünme sistemini değiştirmek ve buna yönelik hareket edebilecek öğrencileri yetiştirmek için yöntemler belirlenmiştir. Böylece gelişen ve değişen dünyada düzeninde kişinin değişimin bir ferdi olmak yerine, değişimi yaşayan, düzenli olarak öğrenmeye açık bireyler şeklinde yetiştirmektedirler (Gelen, 2011).

Yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, iletişim, girişimcilik, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi ve teknolojiyi kullanma, Türkçeyi doğru ve etkili kullanma, mekanı algılama, zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama, sosyal katılım, empati, ve gözlem becerisi Sosyal Bilgiler öğretim programında öğrenciye kazandırılmaya çalışılan becerilerdir (MEB, 2005). Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin, demokratik haklarını benimsemek, bireyin haklarına saygı göstermek, bulunduğu ve yaşadığı çevreye adapte olma, elde ettikleri bilgileri yorumlama ve kullanma, sosyal ve kültürel hayatta var olabilme gibi birtakım yeteneklerin kazanılmasında önemli rol oynamaktadır (Karadağ ve Çengelci, 2011).

Bulduğumuz zaman diliminde, eğitim sistemlerinden düşünebilen kişiler yetiştirilmesi istenmektedir. Bu durumun gerçekleşebilmesi için de programda belirtilen 9 temel beceriye ek olarak Sosyal Bilgiler dersine ait olan 6 becerinin kazandırılması da büyük önem arz etmektedir. Sosyal bilgiler dersinden beklenen fonksiyonu daha etkili bir şekilde yerine getirebilmesi için, sosyal bilgiler uygulamasını sağlayan öğretmenlerin, öğrencilerin ve beceriler hakkında velilerin tercihlerini ve önem derecelerini belirlemek önem kazanmaktadır.

Literatür incelendiğinde ülkemizde Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan beceriler hakkında yapılmış çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmaların her biri Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan becerileri farklı açılardan ele almıştır. Literatürde öğretmen, öğrenci ve velilerin Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan beceriler hakkındaki tercihleri önem dereceleri hakkında çalışma olmaması açısından çalışmamızın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yukarıda bahsedilenler ışığında araştırmanın problemini “Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilere ilişkin öğretmenlerin, öğrencilerin ve ailelerin öğretilmesini düşündükleri becerilerin önem sırası nasıldır?” sorusu oluşturmaktadır.

1.2. PROBLEM CÜMLESİ

Öğretmen, öğrenci ve velilerin Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerileri önemseme durumları nasıldır?

1.2.1. Alt Problemler

1. Öğretmenler, öğrenciler ve velilerin Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan becerilere ilişkin tercihleri nasıldır?
2. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre ilk beş beceri sıralamaları nasıldır?
3. Öğretmenlerin kıdem durumlarına göre ilk beş beceri sıralamaları nasıldır?
4. Öğretmenlerin mezun oldukları fakülteye göre ilk beş beceri sıralamaları nasıldır?
5. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretim programıyla ilgili hizmet içi eğitim alma durumlarına göre ilk beş beceri sıralamaları nasıldır?
6. Öğretmenlerin okuttukları sınıflarına göre ilk beş beceri sıralamaları nasıldır?
7. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre ilk beş tercih beceri sıralamaları nasıldır?
8. Öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeylerine göre ilk beş beceri sıralamaları nasıldır?
9. Öğrencilerin aile gelir durumuna göre ilk beş beceri sıralamaları nasıldır?

10. Öğrencilerin okulda aktif olarak kulüp veya takım üyelik durumuna göre ilk beş beceri sıralamaları nasıldır?
11. Velilerin cinsiyetlerine göre ilk beş beceri sıralamaları nasıldır?
12. Velilerin gelir durumlarına göre ilk beş beceri sıralamaları nasıldır?

1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, öğrencilerin ve velilerin Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan becerilerin önem durumlarını tespit etmektir.

1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Sosyal Bilgiler dersi ilköğretim düzeyindeki öğrencilere coğrafya, antropoloji, tarih, hukuk, ekonomi, psikoloji, sosyoloji; gibi sosyal bilimlerden köken almış bilgilerin harmanlanarak algı seviyelerine uygun bir pozisyona getirildiği bir derstir (Kayalı, 2003). Kişinin sosyalleşmesini sağlama ve “birey yetiştirme” olarak ifade edilebilecek aktif vatandaş olarak hak ve sorumluluklarının farkında olma görevi dünyada ve Türkiye’de Sosyal Bilgiler öğretim programlarına misyon olarak yüklenmiştir (Öztürk ve Otluoğlu, 2002). Sosyal Bilgiler öğretim programının bahsedilen misyonu düşünüldüğünde, ülke ve bireyler için önem arz ettiği ifade edilebilir.

Sosyal Bilgiler eğitiminin amaçlarından birisi de bireyin içinde bulunduğu topluma uyumunu sağlamaktadır. Bireylerin topluma uyum sağlamasında kendisi için gerekli olan becerileri kazanması önem kazanmaktadır. Günümüzde, kişilerin temel becerileri edinmeleri, örgün eğitimin amaçları arasında yer almaktadır. Bu amaçların gerçekleşmesinde en etkili temel sorumluluk öğretmen, öğrenci ve velilere düşmektedir. Bu çalışmada, ortaokul öğrencilerine öncelikli kazandırılması gereken becerilerin öğretmen, öğrenci ve veli açısından önem düzeyine göre sıralanması saptanmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular, öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin hangi becerileri daha fazla önemsediklerini, ortaokul öğrencilerine hangi becerilerin öncelikle kazandırılması gerektiğini ortaya koyacaktır.

Sosyal Bilgiler dersini yürüten öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin hangi becerileri daha öncelikli gördükleri tespit edilerek, araştırmada ulaşılan sonuçlar eğitim politikalarının karar vericilerine ve bu politikaları uygulayanlara rehber olabilir ve kaynaklık edebilir. Daha önce bu konu hakkında çalışmanın olmaması nedeniyle araştırmamız önem kazanmaktadır.

1.5. SINIRLILIKLAR

1. Araştırma da kullanılan anketlerin uygulanmasında gönüllük esasına dayanılmıştır. Araştırma Aydın İli Efeler İlçesinde çalışan 73 öğretmen, 525 öğrenci ve 306 veli ile sınırlıdır.

2. Araştırma 2005 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan 15 beceriyle sınırlıdır.

3-Araştırma 2016-2017 eğitim öğretim yılıyla sınırlıdır.

1.6.VARSAYIMLAR

1.Anketleri cevaplayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, velilerin ve öğrencilerin cevaplarının samimi olduğu düşünülmüştür.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR

2.1. Sosyal Bilgiler Eğitimi

Bilim ve teknoloji alanındaki sıçramalar toplumları ve toplumsal yaşam içindeki kurumları etkilemiş, ülkeler de bu duruma ayak uydurmak zorunda kalmıştır. Eğitim; yaşanan bu hızlı değişim ve gelişmelere uyum sağlanmasında etkili yollardan biri olmakla birlikte bireylere çağın gerektirdiği bilgi ve becerileri kazandırmakta hem de bireylerin teknoloji çağına hızlı bir şekilde adapte olabilmelerini sağlamaktadır (Çetin, 2013, s.1735).

Bireyler çevresinde yaşanan gelişmeleri formal ve informal şekilde ulaşabilmektedir. Formal eğitimin vazgeçilmez kurumu olan okullarda edinilen bilgiler istendik ve kalıcı yönde olması hedeflenir. Eğitim sisteminin ilk aşamasında anasınıfı, ilk ve ortaokullar oluşturmaktadır. Bu dönem kritik bir öneme sahip olup buralarda edinilen bilgi ve beceriler sarmal bir şekilde birikerek devam eder. Ayrıca bu dönemde çocuğun bilgi ve beceri kazanımının yanında davranışlarında ve tutumlarında, toplumsal alanda ve aile içi yaşantısında kayda değer gelişme görülmektedir. Buradan hareketle, çocukların gelişimi için Sosyal Bilgiler öğretiminin ilkokul ve ortaokullarda göz ardı edilmemesi gereken bir derstir (Akdağ, 2009, s.2-3).

İlk ve ortaokullarda önemli bir ders olan Sosyal Bilgiler insanı konu alan, insanın kendisini ve çevresindekileri daha iyi anlamasına yardımcı olan bir derstir. Lakin çok disiplinli bir muhtevaya sahip olmasından dolayı kendisini tanımlamak güçtür (Doğanay, 2005, s.18). ABD’de ortaya çıkan bu derse, yine bağlı bulunduğu ülkenin uzman Sosyal Bilgiler eğitimcilerin yer aldığı Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) tarafından ortak bir tanımlama yapılmıştır (Demir, 2014, s.20). Ülkemizde ise bu programı hazırlayan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı komisyon ise aşağıdaki tanımlamayı yapmıştır:

"Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, psikoloji, antropoloji, felsefe, siyaset bilimi, hukuk gibi sosyal bilimlerin ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fiziki

çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği, toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir" (MEB, 2004).

Bunun dışında Öztürk (2007) Sosyal Bilgileri, "hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşerî bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırarak kullanan bir öğretim programı" şeklinde tanımlamaktadır (s.24).

Sönmez (2005) tarafından Sosyal Bilgiler, toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanmıştır (s.455).

Yapılan tanımlar değerlendirildiğinde kapsamı, amacı ve konu alanı bakımından Sosyal Bilgiler kavramı "bireyi ve toplumu yansıtan bilimlerden faydalanarak insanın çevresiyle olan ilişkisini zaman kavramı ve disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan, demokratik değerlere sahip, yeteneklerini geliştiren, düşünen etkin bireyler yetiştirmeyi hedefleyen bir çalışma alanı olarak" ifade edilebilir (Doğanay, 2005, s.19).

2.1.1. Sosyal Bilgiler Eğitiminin Tarihi Gelişimi

Sosyal Bilgiler, fen bilimleri kadar köklü bir geçmişe sahip olmakla birlikte (Sönmez, 2005, s.458), sosyal bilimlerin "sorun çözücü" misyonundan hareketle 19. yüzyılın sonlarına doğru Amerika Birleşik Devletleri'nde bir ders olarak ortaya çıkmıştır (Bilgili, 2006, s.3).

1926'da hazırlanan ve 1962'ye kadar geçerliliğini koruyan programlarda Tarih, Coğrafya ve Yurt Bilgisi dersleri yer almıştır. Bu programların ortak amacı ise; "Yeni Türk devletinin fikirlerini yeni ve genç nesile kabullendirmek, milli, manevi ve ahlaki değerlerle harmanlanmış, fikri, vicdanı, irfanı hür nesiller yetiştirmek "olarak belirlenmiştir" (Bilgili, 2006, s. 29-30).

İlerlemeci felsefesi "Demokratik toplum için vatandaş yetiştirme" düşüncesinden hareketle Sosyal Bilgiler eğitim programlarında yerini almıştır. 1930 ve 1940 yıllarında bazı eğitimciler Sosyal Bilgiler programını gerçekleştirebilmek adına "yeniden kurmacılık ve çocuk merkezli yaklaşımı" benimsemiş olmalarına

rağmen program 1940 ve 1950 yılları arasında daha çok Tarih ve Coğrafya içerikli uygulanmıştır (Erköse, 2007, s. 6).

1968 yılına gelindiğinde ise 4 ve 5. sınıflarda Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi kapsamında verilen konular birbirlerine benzerliği ve çocukların düzeyine uygunluğu bakımından Sosyal Bilgiler dersi adı altında birleştirilmiştir. Lakin bu durum fazla uzun sürmemiştir. 1985’de ortaokullarda Sosyal Bilgiler dersi kaldırılıp yerine “Milli Coğrafya ve Milli Tarih” dersleri getirilmiştir. 1992 yılında ise “Vatandaşlık Bilgileri programı” uygulanmaya başlanmıştır. 1997’de ise sekiz yıllık zorunlu eğitim uygulamasıyla birlikte, 1985’te okutulan dersler kaldırılarak 1998’de yerine 4 - 7. Sınıflar için yeni bir Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı yürürlüğe girmiştir. Böylece bu yeni programla birlikte ezberci eğitim anlayışından uzaklaşılması hedeflenmiştir (Bilgili, 2006, s.29-30).

Toplumsal ve kültürel alandaki yenilikler, bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler sonucunda öğretim programlarında değişikliğe gidilmesine yol açmıştır. Sosyal Bilgiler öğretim programı yaşanan bu değişim ve gelişmeler doğrultusunda, birçok ülkenin eğitim sisteminde etkili olan, öğrenciyi öğrenme sürecinin merkezine alan yapılandırmacı eğitim esasına dayalı bir program olarak 2004 yılında radikal manada yenilenmiştir. Yenilenen program, 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren 4,5,6 ve 7.sınıflarda uygulanmaya başlamıştır (Kılıçoğlu, vd. 2009, s.43). 2004 yılındaki bu köklü değişim Milli Eğitim Bakanlığı’nın uzun soluklu çalışmalarının sonucu olup (Akdağ, 2009, s.16), günün şartlarına göre ilgili bakanlık tarafından program tekrar mercek altına alınarak 2018 yılında revize edilmiştir (MEB, 2018). Sosyal Bilgiler eğitiminin tarihi gelişimi ile ilgili bilgiler değerlendirildiğinde, bu programın farklı zaman dilimlerinde ve çağın gerekliliklerine göre sürekli olarak güncellendiği söylemek isabetli olacaktır.

2.1.2. Sosyal Bilgiler Dersi

İnsanın varoluşundaki değişim günümüzde hızlanmış ve bilhassa Fransız ihtilali sonrası toplumsal dönüşüm içeriğinde ivme kazanmıştır. Hayatın her alanında kendini gösteren bu değişim sosyal karmaşalar yaratmakta, bireye ve topluma yeni sorunlar doğurmaktadır. Sosyal bir varlık olan birey toplumsal ilişkilerdeki sorunlarını anlamada ve çözümede bilimsel desteğini sosyal bilim dallarından alırken yetişme sürecindeki kuşaklarına da toplumsal hayata uyum ve hazırlık bağlamında desteğini sosyal bilgiler dersiyle sunar. Bu nedenle bireyler ve toplumlar için Sosyal

Bilgiler çok önemlidir. Sosyal bilgiler; toplumsal bir varlık olan bireyin ihtiyaçlarıyla toplumun bireyden beklentileri arasında uyum kurmayı sağlamada, bireyin ilgi, bilgi, beceri, tutum, değer ve kabiliyetlerini geliştirmede kullanılan bir derstir.

İnan (2014)'a göre sosyal bilgilerin kuramsal ve kavramsal olarak doğuşu Thomas Jesse Jones ile olmuş ve sosyal bilgilerin göçmen çocuklarını sosyalleştirmede bir eğitim aracı olarak kullanılmasını önermiştir. Sosyal bilgiler 1916 yılında ABD okullarında ülkenin çok kültürlü yapısından, ekonomik sorunlarından ve göç olgusundan doğan sorunları gidermek ve toplumu yeniden inşa etmek için bir ders olarak okutulmaya başlamıştır.

Sosyal bilgiler toplumsal meseleleri öznesi edinmiş bir ders olduğundan zamana, mekana ve toplumlara göre değişen tanımlara sahiptir. Erken dönem olarak nitelenecek bir tanıma göre sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin eğitsel amaçlarla sadeleştirilmiş halidir (Wesley, 1950'den aktaran Hayırsever ve Kısakürek, 2014, s.39). Bir başka tanıma göre sosyal bilgilerin amacı vatandaşlık eğitimini gerçekleştirmek, bu amaç için insanı sorun sallaştırmış bilgileri ve yaşam ürünü deneyimleri birleştirmektir (Barr, Barth ve Shermis, 1977'den akt. Öztürk, 2006, s.69). ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS)(1992)'ne göre ise sosyal bilgiler, "toplum içerisinde yaşayacak yetkinlikte vatandaşlar yetiştirmeyi ve bu işi de sosyal bilim dallarının ürettiği bilgiyi özgünce yorumlayıp sunan bir eğitim dalıdır" demektedir. Sönmez (1998, s.17) sosyal bilgiler için "toplumsal gerçekleri kanıtlamaya dayalı, bilgisel bağ kurma süreci ve süreç sonu elde edilen bilgiler ağı" tanımını getirmektedir. Bir başka yaklaşıma göre ise sosyal bilgiler, sosyal bilim dallarından elde edilen bulguların öğrencilerin bilişsel seviyelerine uygun biçimde basitleştirilerek entegre edilmiş bilgiler, sosyal uyum sağlama ve sorun çözmeye işe konulan yetenekleri kazandırma hedefindeki eğitim programıdır (Öztürk ve Otluoğlu, 2002, s.6). Erden (1996, s.8)'e göre sosyal bilgiler, hak ve sorumluluk kavramlarını algılamış, devletin vatandaşı olmak adına eğitilen bireylerin sosyal bilimlerden seçkileştirilmiş bilgilere dayalı kavram ve beceri eğitimidir. İlgili tanımlar incelendiğinde sosyal bilgiler dersinin genel amacı iyi vatandaş yetiştirmek ve sosyal uyumu olan sağlıklı bireyler yetiştirmek, sosyal hayatta işe yarar bilgi ve beceriler kazandırmak olarak özetlenebilir.

2005 yılındaki Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında bulunan Milli Eğitim Bakanlığının Sosyal Bilgiler tanımı ise şu şekildedir:

"Bireyin toplum içerisinde var oluşunu gerçekleştirebilmesine olanak tanınması amacıyla, sosyoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, antropoloji, vatandaşlık konuları, felsefe, hukuk, siyaset bilimi gibi sosyal bilimleri içinde bulunduran, bir ünite ve ya tema altında öğrenme konularını birleştiren, bireyin sosyal ve fiziki çevresi ile iletişiminin, günümüz ve gelecek kapsamında incelendiği, toplu öğretim fikrinden hareketle üretilmiş bir ilköğretim dersi olmaktadır" (MEB, 2005, s.2).

2018 yılında Sosyal bilgiler dersi öğretim programı yenilenmiş ancak sosyal bilgiler dersine yeni bir tanım getirme ihtiyacı görülmemiştir.

2.2. SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN ÖNEMİ VE AMAÇLARI

Milli ve manevi değerlere dayalı olarak toplumsal düzeni sağlama amacı güden tek ders olan sosyal bilgiler; demokratik değerlere inanan, özelde milletine ve geniş anlamda tüm insanlığa uyum sağlamış, evrensel değerleri içselleştirmiş bireyler yetiştirmeyi amaçlar (Karagözoğlu, 1966). Ayrıca sosyal bilgiler, önceliği birey, toplum ve çevre olan, iyi vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir derstir (Kan, 2010, s. 666).

Sosyal Bilgiler öğretim programı ilkokul 4 ile ortaokul 5, 6 ve 7. sınıf düzeylerinde okutulmaktadır. Program 2018 yılında yenilenmiştir. Programın özü; Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı, milli ve manevi değerleri benimsemiş, evrensel değerleri kabul ederek önemseyen, çevreye duyarlı, kendi özelliklerinin farkında, bilgi ve iletişime önem veren, haklarını ve sorumluluklarını bilen, demokratik ve laik bireyler yetiştirmektir (MEB, 2018).

2.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Yapısı

2005 yılından itibaren sosyal bilgiler programına yapılandırmacı eğitim anlayışı entegre edilmiş, bu durumda yenilenen programlarda süreklilik kazanmıştır. Yapılandırmacı eğitim anlayışı sosyal bilgiler program içeriğine kazanım, öğrenme alanı, beceri, kavram ve değer gibi yeni özellikler kazandırmıştır. Eğitimde Yapılandırmacı yaklaşıma göre kurgulanmış yeni Sosyal Bilgiler Programı şu özellikleri içinde barındırır;

- Sosyal bilgiler eğitim etkinlik temelli öğrenme süreçleri ile çeşitlendirilmiştir.
- Etkinlikler çevresel koşullara, bireyin bilgi ve yeteneklerine uygun olarak çeşitlikte olup öğrencilerin hedef kazanımlara ulaşmasını olanaklı halde getirmiştir.
- Etkinlik temelli yapılandırmacı anlayış, öğrenciler arası işbirliğini olanaklar sunar hale getirilmiştir. Bu yaklaşım öğrencilerin öğrenme sürecinde

birbirlerinden yeni bilgi edinebilecekleri ortamlar sağlamasına yardımcı olur niteliktedir.

- Disiplinler arası yaklaşıma programın bir diğer ayağıdır. Amaca uygun olarak hazırlanan ders içeriği, disiplinler arası işbirliği yapılarak hazırlandığı için, daha etkili ve kolay öğrenilebilir bir nitelik sunmaktadır.
- Etkinlikler ve ders içeriği bireyin günlük yaşantısına uygun olarak hazırlanıp bireyin bilgiyi kendi yaşantısından yola çıkarak, yapılandırmasını hedeflemektedir (MEB, 2005).

2.2.2. Beceri

21. yüzyıl dünyasında toplumun zaman içerisinde daha da karmaşık bir durumda bulunduğu göz önünde bulundurulduğunda beceri kavramı çok daha önemli bir konumda bulunmaktadır. Taşkiran, Baş ve Bulut (2016) eğitim programında beceri kavramının oluşum noktasını toplumsal hayattaki karmaşıklığın oluşumuna bağlamaktadır. Artan nüfusla birlikte, toplumsal hayat düzeninin karmaşıklaşması iletişime gösterilen ihtiyacın artması beceri yeteneği artmış kişilere olan ihtiyacı arttırmıştır (Mutluer, 2013). Becerinin yetersiz ve ya eksik olarak çocuklara aktarılması, çocuklarda özgüven eksikliğine, toplum içerisinde uyum sorunlarına ve bu gibi nedenler ile bağlantılı olarak kaygı ve şiddet durumlarının görünmesine neden olmaktadır (Coşkun ve Sabancı, 2012).

Türk Dil Kurumu sözlüğünde (TDK, 2017), “iş yapabilme durumu, ustalık maharet veya kişinin yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca yönelik sonuçlandırma yeteneği, beceri olarak adlandırılırken” Beceri kavramı Sosyal Bilgiler Öğretim Programında; “Öğrenciler tarafından öğrenme sürecinde kazanılmasının, geliştirilmesinin ve günlük hayata aktarılmasının hedeflendiği kabiliyetlerdir” şeklinde tanımlanmaktadır (MEB, 2005, s.3).

Sosyal Bilgiler dersi, 4 - 8. sınıf düzeyleri arasındaki yer alan öğrencilere kazandırılmak hedeflenen 9 becerinin yanında kendine özgü 6 beceri ile birlikte toplamda 15 adet beceriyi öğrencilere kazandırmayı hedeflemektedir.

Öğrencilere kazandırılması hedeflenen beceriler şu şekildedir:

1. Eleştirel Düşünme Becerisi
2. Yaratıcı Düşünme Becerisi
3. İletişim Becerisi
4. Araştırma Becerisi
5. Problem Çözme Becerisi
6. Karar Verme Becerisi
7. Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi
8. Girişimcilik Becerisi
9. Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi
10. Mekânı Algılama
11. Mekânı Algılama
12. Zamanı ve Kronolojiyi Algılama Becerisi
13. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi
14. Sosyal Katılım Becerisi
15. Empati Becerisi (MEB,2005, s.3)

1. Eleştirel Düşünme Becerisi

Teknolojik gelişmelerin hızla arttığı bilişsel dönemin, ekonominin etkisinde gelişen insan gücü özellikleri, geçmiş zamanlarla kıyaslandığında daha çok eleştirel, yaratıcılık, problemlere yönelik çözümler üretebilme gibi üst düzey düşünme becerileri içinde yer bulmaktadır. Eleştirel düşünme yeteneği beceri esas alınarak kazandırılmalıdır. Öğretilen bilişsel becerilerin geri kalan dersler üzerinde kullanılması ve diğer dersler tarafından çözümlenmesi ve konu içerisinde bulunan temel disiplinlerin tekrarlanmasının önüne geçilmesi beceri temelli olarak öğretildiğinde çok daha kolay olacaktır. Eleştirel düşünme eğitiminin esas hedefi, var

olan otoritelerden bağımsız ve farklı düşünebilen kişiler oluşturulmasını sağlamaktır. Bu sebeple eleştirel düşünme yeteneğinin ilköğretim seviyesinde kazandırılması çok önemli yer tutmaktadır. İlköğretimde kazandırılan eleştirel düşünme yeteneği sayesinde öğrencilerin somut düşünceden soyut düşünceye geçişi çok daha kolay olacağı için gelişmiş yapıda düşünmeyi öğrenirler. Sosyal bilgiler dersinde eleştirel düşünmenin elde edilmesinin sağlanmasının amacı ise, demokratik yaşam kültürünün muhafaza edilmesi ve değiştirilmesidir. Araştırmacılar tarafından eleştirel düşünme becerisinin Sosyal Bilgiler dersinde ilerletilebileceği vurgulanmıştır (Ayberk ve diğ., 2010; Yağcı, 2008).

2. Yaratıcı Düşünme Becerisi

Bilgiyi elde etmenin ilk yolu bilimsel araştırma ile yapılmalıdır. Bu döneme kendisini odaklamış bir bireyde öğrenme süresi ve öğrendiğinin kalıcılığı artacaktır. Öğrenme sürecinde katılım sağlayarak araştırmalar yaparak ve incelemeler yapan öğrenciler sadece bilgiyi öğrenmekle kalmayıp bilgiyi üretme sürecinde odaklanmakta ve kendi tecrübelerinden anlamlar ve çözümler çıkarmayı öğrenebilirler. Öğrencilerin öğrenme dönemlerinin araştırma yapma ve karar verme süreçlerinde başarıyı elde etmeleri için bilgi toplama ve bu bilgiyi değerlendirme becerilerine sahip olmaları gerekmektedir. Bu yetenek ile birçok beceriyi öğrenecek ve benimseyecektir. Bu becerilere örnek olarak dinleme, gözlem yapabilme, grafik, çeşitli kaynak materyalleri kullanabilme, şekil, tablo ve diyagramları algılayıp yorumlayabilme, küre ve haritaları kullanabilme, zaman kavramını başarı ile benimseme olarak sayılabilir (Demirkaya, 2003). İlköğretim programlarında araştırma becerisi mantıklı ve doğru soruları sorarak sorunu fark etme, algılama, planlama ve test ederek tanımlamaktadır (MEB,2005). Problemleri çözmenin, bilinenden olgusundan ele alarak bilinmeyen kavramak ve analitik şekilde ortaya koymak için yapılan düşünsel bir etkinlik olduğu algılanmakta ve bu sonuçta araştırma ve inceleme yeteneklerinin işe koşulması gerekmektedir.

3.İletişim Becerisi

İletişim, bilgiyi elde etme ve onu anlama adına yapılan bir araçtır. İletişim kurulmasındaki temel neden, karşıdaki bireyin davranış ve tutumlarını etkilemek, belirlenen hedefe yönelik hareket ederek gerçekleşmesini sağlamak amacıyla

anlaşılabilir mesajlar gönderilmesidir. İletişim yetenekleri, birden fazla beceri için köken olmakta ve sözel olmayan veya olan mesajlara etkili dinleme, tepki gösterme, duyarlılık biçimde anlatılabilir (Özer, 2006). İnsan kişisel hayatında kendisi ile sosyal hayatında ise geriye kalan insanlarla etkileşimde bulunarak hayatını idame ettirir. İletişim bireyin sosyal hayatının temel taşıdır ve bilinçli bir dönemi kapsar. İletişim bireylerin bir arada yaşayabilmeleri için, birbirlerini anlayabilme adına ve kendisini sosyal bir kişi olarak betimleyebilmesi için gerek duyulmaktadır. Bireyin toplumsal bir canlı olabilmesi için toplumsal iletişimin sağlam oluşturulması gerekmektedir (Tutar ve Yılmaz, 2013). İlköğretim döneminde iletişim becerisi, sözlü, anlatma, bağlantı kurma, tartışma, farklı bakış açısıyla değerlendirme, yazılı ve dinlemeye bağlı olarak kendisini belirtme, bir başkasına ait duygu ve düşüncelerini anlama, açık görüşlü olma, görüşlere ait gerekçe bulma ve ortak bir amaç doğrultusunda toplanma şeklinde anlatılabilir (MEB, 2005). Gelişmiş bir toplumun sahip olduğu tüm fertlere sağlayacağı en değerli hizmet, bireylerin etkili iletişimi elde ettiğini ve dinlediğini çözümlenebilen, konuştuğu ve yazmış olduğu anlaşılabilir ve açık, yanlış anlaşılmalara sebep olmayan düşünce sistemini ve duygularını belirtebilen bir duruma getirir (Küçük, 1998).

4. Araştırma Becerisi

Araştırma becerisi, yeni öğretim programlarının özellikle vurguladığı en temel becerilerdendir. Araştırma becerisinde, problemleri anlama ve fark etme, probleme yönelik çözüm yolları ve ya nasıl yapması gerektiğini araştıran, yapılacak olanları listeleme, planlamaya göre hareket etme, sonuçları tahmin edebilme, çıkabilecek olası sorunları göz önünde bulundurma, elde edilen sonucu test etme ve fikirler üzerinde değişim yapmak söz konusudur.

"Kanit toplama ve ilgili etkinlikleri belirleme, araştırma düzenini belirleme, araştırmaya yönelik plan yapma, araç gerek Bu beceride doğru ve anlamlı sorular sorarak problemi fark etme ve kavrama, problemi çözmek amacıyla neyi ve nasıl yapması gerektiğini araştırma; yapılacakları plânlama, sonuçları tahmin etme, çıkabilecek sorunları göz önüne alma, sonucu test etme ve fikirleri geliştirme söz konusudur. Tahminde bulunma, kanıt toplama ile ilgili etkinlikleri belirleme ve benzeri alt beceriler bu başlık altında ele alınır" (MEB, 2009).

5. Problem Çözme Becerisi

Problem, organizmanın hazır halde bulunan tepkilerini kullanarak çözemediği, içinden çıkamadığı durumlardır (Açıkgöz, 2003, s.141). Problem çözme ise, bir problem durumu ile karşılaşıldığında ön öğrenmelerin yeniden düzenlenmesi yoluyla bu karşılaşılan problem durumuna adapte edilmesi ve bu durumun çözüme ulaşması şeklinde tanımlanabilir (Gömleksiz ve Kan, 2007).

Problem çözme bir diğer ifade ile sonucun belli olmadığı durumlarda, doğru sonuca ulaşabilmek amacıyla yapılmış olan bilişsel bir arayıştır. Bilişsel arayış düşünme ile gerçekleşmektedir." Düşünme problemle başlar; dolayısıyla problem çözme, düşünme becerilerini geliştiren önemli bir süreçtir" (Baysal, Arkan ve Bağcı, 2011, s.541).

Problem çözme sürecinde temel amaç, bireyin problemle karşılaşması sonucunda bozulmuş olan iç dengesinin yeniden sağlanmasıdır (Gömleksiz ve Kan, 2007).

6. Karar Verme Becerisi

İmkanlar dahilinde bulunanlar ve sunulan seçenekler arasında tarafsız ve farklı yollar deneyerek zekice seçimlerde bulunma durumuna karar verme denir. Karar verme becerisi bazı adımları barındırmaktadır. Bu durum alternatiflerin en fazla istenilenden daha az istenilene doğru sıralanması hatta istenmeyen sonuçların dahi baz alınması ve bu sıralama içerisinde istenilen sonuca en uygun olanın seçilmesi şeklinde dizilmesidir. Alternatifler arasından düşünerek seçim yapma sürecidir. Sürecin ölçülü ve bir amaca dayalı şekilde olması var olan problemin kanıksanmasını gerekli kılmaktadır (Bursalıoğlu, 2002, s.85). Süregelen hayatta daima belirsiz durumlar ile karşılaşılmaktadır. Bu durumlarda kişinin doğru ve sağlıklı karar vermesi beklenir. Karar verme aşaması geleceğe yönelik olan seçenekler içerisinde en iyisini seçmek ve kısıtlı bilgiye dayanarak akıl yürütmeyi yanında getirmektedir (Kökdemir, 2003 s.4).

7. Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi

Bilişim çağının sürekli ilerlemesi ile üretilen bilgi düzeyindeki artış, bilginin sahip olduğu önemi ve bilgiye duyulan açlığın artması ile birlikte bilgi toplumuna

yönelim başlamıştır. Teknolojinin gelişmesi bilginin depolanması ve işlenmesini zorunlu kılmaktadır. Günümüz teknolojinde bilgiye sahip olunabilecek bütün araçların öğretim ortamında faydalı bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Sekizinci-Beş Yıllık Kalkınma Planı - Bilişim Teknolojileri ve Politikaları-Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda (2001, s.28,43) bilgi teknoloji kullanma becerisine ve bilgi okuryazarlığına yer verilmekte; bireylerin basılı ve elektronik ortamdaki bilgi kaynaklarından, gerekirse bilgisayarları ve ağları da kullanarak ihtiyaç duyulan bilgilere ulaşması ve bilgiyi kullanma ve paylaşım yapabilmesidir.

8. Girişimcilik Becerisi

Girişimci, bir işi yürütme veya bir ürün yaratma amacı doğrultusunda çok daha iyi seçeneklerin gelişmesine yol açmak için risk alan bireydir. Girişimci bireyler asıl amaçlarına ulaşmaya yönelik insanları etkileme ve kullanma yöntemlerine başvururlardır. Girişimcilik becerileri daha fazla olan kişiler en çok ticaret, yöneticilik ve diplomatlık gibi meslek dallarına yönelim gösterirler. Karşı karşıya geldikleri sorunları genellikle girişimcilik becerileri ile çözüme ulaştırmaya çalışırlar. Çünkü girişimci bireyler anlık çevre koşulları, duygu, heyecan koşullarının değişimlerine bağlı kalarak karar vermezler. Girişimci bireyin öne çıkan özelliği, savunduğu fikirleri yöneleceği sonuca ilerlerken köken olarak kullanmasıdır. Bu sebebe bağlı olarak girişimci bireyin aldığı bilinçli kararların temelinde savunduğu fikirleri, hareketlerinin temelinde de bilinçli kararları yer alır (Cüceloğlu, 2001, s.169-170).

9. Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi

Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi okuma, konuşma, yazma ve anlama becerileri şeklinde ayrım yapılabilir. Dinleme, anlama, konuşma, yazma, okuma gibi becerileri ilerlemiş bir kişinin Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi de ilerlemiş demektir (Hezen, 2009,s.63).

Okuma becerisi, "Basılmış ve yazılmış kelimeleri duyu organları yolu ile anlama ve bu kelimeleri anlamlandırarak yorumlamadır" (Temizkan, 2009,s.1). Okuma becerisi, öğrencinin farklı kaynakları okuyarak yeni bilgilere ulaşmasını, bu bilgileri anlamasını, yorumlamasını, bilgileri araştırması sürecini de kapsamaktadır. Okuma becerisinin geliştirilmesiyle okumanın alışkanlık haline getirilmesi,

okuduklarını doğru ve eksiksiz bir şekilde okuyabilmeleri, okuduklarını anlamaları ve yorumlamaları amaçlanmaktadır (MEB,2015).

Konuşma becerisi; “Gözlem, okuma yolu ile sahip olunan düşünce, bilgi ve duyguların dilsel göstergeler yoluyla sıralanması, işlenmesidir” (Baş, 2002, s.51). Diğer bir ifadeyle konuşma becerisi, kişilerin karşısındaki kişilere kendini doğru bir şekilde anlatabilmeleri, zihinlerinden geçenleri birbirlerine ifade edebilmeleridir. Konuşma becerisiyle öğrencilerin karşısındaki bireylere kendilerini rahat bir şekilde ifade etmeleri, buldukları ortamlarda ki kişilerle iletişimi başlatmaları ve iletişimi devam ettirmeleri aynı zamanda yaşadıkları problemleri birbirleriyle konuşarak çözmeleri hedeflenmektedir (MEB, 2015).

Dinleme becerisi; “Konuşan kişinin vermek istediği mesajı, anlama ve söz konusu uyarana karşı tepkide verme etkinliğidir.” (Demirel, 1999, s.33). Konuşan kişinin verdiği mesajı anlamanın ve konuşan kişiyle iletişime geçmenin anahtarı dinlemeden geçmektedir.

Yazma becerisi; “Görülen, yaşanmış, duyulan olayların yazıya dökülmesidir” (Arıcı, 2008, s.8). Öğrencide yazma becerisinin geliştirilmesiyle öğrencinin düşündüklerini, gözlemlerini, hayallerini dilin kurallarına uygun olarak ve yazım ve noktalama kurallarına dikkat ederek yazması hedeflenmektedir (MEB, 2015). Okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerisi tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere birbirleriyle ilişkidir.

Sosyal bilgiler alanına özgü beş beceri ise şunlardır:

1. Mekânı Algılama Becerisi
2. Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi
3. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi
4. Sosyal Katılım Becerisi
5. Empati Becerisi
6. Gözlem Becerisi

1. Mekânı Algılama Becerisi

MEB (2005)'in Mekânı Algılama becerisi hakkında belirttikleri şu şekildedir;

“1.Uzay ilişkilerini görebilme:

Cismin kağıt üzerinde ve ya uzayda buluna şeklini, akılda hayal edilmesi.

Cismi üç boyutlu olarak görebilme

Krokiyi, alanı, binayı akılda canlandırabilme

2. Harita, plan, kroki, grafik, diyagram çizme ve yorumlama

3. Küre kullanma”

Mekânı algılama becerisi; İnsan, mekân (çevre) ve insan-mekân etkileşimini ele almaktadır. İnsan toplulukları ve mekân (çevre) karşılıklı etkileşim halindedir. Bireyin ilk olarak yakın çevresi olmak üzere yaşamış olduğu yeri tanıması bu beceri ile ilgilidir.

2. Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi

Çocuklarda zaman algısının oluşması ve bu olgunun gelişimi aniden ortaya çıkan bir durum değildir. Çünkü zaman algısı zihinsel bir olgu olmasının yanında bu olgunun oluşması da uzun bir süreç gerektirmektedir. Zaman ve kronolojiye ait kavramların bilinmemesi durumunda tarih birbiriyle bağlantısı olmayan olgulardan oluşmuş bir yığın haline gelmektedir (Demircioğlu, 2005). Öğrencilerdeki zaman ve kronoloji algılarının yüksek olması, ezber temelli tarih anlayışından bu tarihleri belirli bir düzen ve bütünlük içerisinde öğrenmelerine fayda sağlayacaktır (Özen,2010.s.1). Bu sebepten ötürü öğrencilerin zaman içerisinde bulunmuş oldukları yeri algılayabilmiş olmaları ve geçmiş-bugün-gelecek arasındaki bağlantıyı kurmaları için bu beceriyi kazanmaları gerekir (Şimşek ve Öztürk, 2014).

3. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi

Sosyal bilimlerin en temel iki belirleyici yönü süreklilik ve değişim olarak tanımlanmaktadır. Bu özellikleri bireylere yaşadıkları zaman birincil olarak geçmişten günümüze yaşanmış ve gelecekte meydana gelebilecek olayları onlarca

senelik insanlık tarihi sürecinde doğru yere koyma ve bu zaman sürecinde insanlığın gelişim ve aynı zamanda devamlılık içerisinde bulunduğunu anlama gücü verir (Demircioğlu ve Akengin, 2007). Sosyal Bilgiler dersinin tarihle bağlantılı konularının anlaşılabilmesi için geçmiş zamanda yaşanan olayların olduğu dönemlerin nasıl ölçüldüğü ve belirli dönemlerin nasıl tanımlandırıldığının bilinmesi gerekmektedir. Süreklilik ve değişim gibi kavramların öğrencilere aktarılması yolunda tercih edilebilecek metotlar arasında öğrencilerin daha yaratıcı ve aktif olmasını sağlayacak öğretim yöntemlerinin olması gerekmektedir.

4. Sosyal Katılım Becerisi

Kişilerde beceri, değer ve bilgiye yönelik birikimin toplanması, devinimli bir toplumsal katılımı sağlamak içindir. Bu tarzda katılımlar için bazı kişisel etkileşimi ve sosyal siyasal yeteneklerin gelişmesi gerekmektedir. Sosyal katılım becerisi, bireyler arasındaki ilişkinin topluluğun arasında ki bağı veya bir grubun grup olarak ortaya çıkmasını ve grup bağlarının devamlı olmasını amaçlamaktadır. Sosyal Bilgiler dersi içerisinde yer alan sosyal katılım becerisi; birbirinden ayrı, kültür, inanç, ihtiyaçlara ve duygulara problemlere diğer kişilerin hedeflerine kişi veya grupların özgürlük ve haklarına saygı duyma, karar verme aşamasında, planlamada, uyuşmazlık hallerinde ve çözüme gitmede gerektiğinde eşitlik, adalet, diğer demokratik değerlerin yayılmasında sorumluluklarını algılamaya ve kabul etmeye yönelik tutumlar geliştirmesini hedeflemektedir (Öztürk, 2007).

5. Empati Becerisi

Birey, yaşamı boyunca diğer bireylerle ilişki kurmak zorundadır. Birey, kendisini ve diğer bireyleri anlaması ve kabul etmesi halinde başarılı bir ilişki kurabilecektir (Yüksel, 2004). İletişim sürecinin olumlu gelişebilmesinin bireylerin empati becerilerinin gelişimine bağlı olduğu Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda da vurgulanan bir durumdur (MEB, 2005,s.21).

Empati, bir bireyin kendisini karşısındakinin yerine koyarak karşısındaki bireyin duygu ve düşüncelerini doğru bir şekilde anlaması, hissetmesi ve ona bu durumu aktarması şeklinde tanımlanmaktadır. (Dökmen, 1995'den akt. Yüksel, 2004).

Empati becerisi, bireylerin birbirlerini anlama noktasında önemli bir beceridir. Bireyin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyabilmesi ve onun duygularını anlaması iletişimde meydana gelen sorunları en az düzeye indirebilir (Rehber ve Atıcı, 2008). Bireyin kendisinin ve diğer bireylerin duygularının farkında olmasının bireyler arasındaki ilişkilerdeki öneminin yanında psikoloji üzerinde olan etkisi birçok yazar tarafından kabul edilen bir durumdur (Dökmen, 1998'den akt. Önder ve Gülay, 2007). Empati düzeyi yüksek yada düşük olan bireylerin kişilik özellikleri ile ilgili araştırma bulguları, empati düzeyi olan bireylerin olumlu kişilik özelliklerinin olduğunu göstermektedir (Yüksel, 2004) .

6. Gözlem Becerisi

Gözlem, farklı şekillerde olay ve olguların incelenmesidir. Öğrencilerin içinde bulunan merak ve bilgiye olan açlık duygusu gözlem yeteneğinin gelişmesini sağlamaktadır. Öğrenciler dikkatlerini belirli bir olay veya olguya verdiklerinde olay ve olguların farkına varır ve çevrelerindeki olayları algılayarak daha doğru bir şekilde öğrenirler. Olayların içinde bulunarak ve birebir yaşayarak öğrenirler. Gözlem becerisini geliştirmiş bir öğrenci katılım, karar verme, rol oynama, drama, araştırma ve sorunları çözme becerilerini de geliştirmiştir (Yıldız, 2016).

2.3. Konuyla İlgili Araştırmalar

Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan becerilere ilişkin ilgili literatürde kimi çalışmalara rastlanmıştır. Çalışmalar ve sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir.

Gelen (1999), 4. sınıf ilköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde öğretmenlerin soru sorma, karar verme, probleme çözüm üretme, eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini öğretme yeteneklerini öğretmen bakış açısıyla değerlendirmiştir. Araştırmanın amacı düşünme becerilerinin öğrencilere öğretilip öğretilmediğini belirlemek, öğretmen mesleki, branş kademe ve cinsiyetlerinin bu yeteneklerin kazandırılmasında farklılık yaratıp yaratmayacağını belirlemektedir. Yapılan araştırma sonucunda ankete katılım sağlayan öğretmenler belirtilen düşünme yeteneklerinin öğretilmesinde kendilerini yeterli bir düzeyde bulmuşlardır. Bununla birlikte araştırmacı tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlerin bu yetenekleri öğretmede yetersiz veya tamamen yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Baykara (2006), Sosyal Bilgiler dersini düşünme becerileri açısından öğrenci görüşlerine göre değerlendirildiği çalışmasında, öğrencilerin derste düşünme becerileri etkinliklerine çoğu zaman yer verildiğini düşündüğü, cinsiyet, baba ve anne mesleği, değişkeni açısından bu görüşlerin farklılaşmadığı sonuçlarına ulaşırken; diğer taraftan okulun bulunduğu yerleşim yeri, yerleşim birimi, anne ve baba eğitim durumu değişkenleri açısından öğrencilerin görüşlerinin farklılaştığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Çubukçu ve Gültekin (2006)'nın yaptıkları araştırmada ilköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal becerilerin önem sırasını öğretmen görüşleriyle belirlemeye çalışmıştır. Öğretmenler ilkokulda öğrencilere kazandırılması gereken sosyal yetenek yönlerinin önem sırasını belirlemişlerdir. Bu durumda, ilk olarak ilişkiye başlama ve devam ettirme yeteneklerinden başlayarak, grup olarak iş yapma becerileri, problem çözme ve plan yapma yetenekleri özdenetimini koruma yetenekleri duygulara becerilerini ve stres durumuna yönelik becerileri ilköğretim öğrencilerine kazandırılmalıdır. Araştırma sonucunda ilk olarak kazandırılması gereken yetenekler ilköğretim öğretmenlerinin en fazla not verdikleri sosyal beceriler olan haklarını koruma ve savunma başarısız olunan bir durumla baş etme, özür dileme, iş birliği yapma, başkalarının haklarına saygı gösterme, ne yapacağına karar verme, problemin nedenlerini araştırma. Dinleme, duygularını ifade etme ve araştırma öğrenme isteği içinde olma yetenekleri sonucuna ulaşılmıştır.

Çakmak (2006) gerçekleştirdiği çalışmada, dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler derslerinde eleştirel düşünme düzeylerinin genel olarak öğrenci ve öğretmen cinsiyeti, öğrencinin sınıfı, öğrencilerin başarı durumları, okulun türü, sınıfın mevcudu, öğretmen davranışlarının demokratiklik düzeyi ve uygulanan öğretim programı değişkenlerine göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır.

Gömlüksiz ve Kan (2007), sosyal bilgiler dersi öğretim programının girişimcilik, yaratıcılık ve düşünme becerilerini kazandırmadaki etkisini öğrenci görüşleriyle belirlemeye çalıştıkları araştırmalarının sonucunda, öğretim programının etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Akgül-Barış (2008), müziğin çocukların sosyal becerilerini geliştirmedeki etkisini incelediği araştırmasının sonucunda, sınıf içinde ve dışında yapılacak

müziksel etkinliklerin çocukların, birlikte iş yapabilme alışkanlığı kazanmalarında ve toplumsal kurallara uyma davranışları geliştirmelerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Çelikkaya (2011), gerçekleştirdiği çalışmasında, Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan becerilerin kazanılma düzeyleri ile ilgili öğretmen görüşlerine başvurmuştur. Tarama modeline göre desenlediği araştırmanın sonucunda, Sosyal Bilgiler dersinin; öğretim programda yer alan becerileri kısmen kazandırdığı sonucuna ulaşmıştır. Bunun anlamı bazı becerilerin kazanımı sağlanırken bazı becerilerin istenilen düzeyde kazandırılmadığıdır. Ayrıca, öğretmenlerin hizmet içi alıp almama durumlarına göre yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, girişimcilik, değişim ve sürekliliği algılama ve iletişim becerilerini kazandırmaya ilişkin görüşlerinin farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır.

Karadağ ve Çengelci (2011), Sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin dil becerilerinin geliştirilmesine ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla gerçekleştirdiği araştırmasında, öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinin okuma, yazma ve konuşma becerileriyle ilişkili olduğunu ve Sosyal Bilgiler öğretim programının öğrenci dil becerisi gelişimine katkı sağladığını düşündükleri sonuçlarına ulaşmıştır. Ayrıca, derslerinde etkinlikler uygulayarak öğrencilerin dil becerilerini geliştirmeye çalıştıkları ancak bazen farklı nedenlerden kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını ortaya koymuşlardır.

Mutluer (2013), Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretim programında yer verilen beceriler hakkındaki görüşlerini aldığı çalışmasında, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğunun sosyal bilgiler dersini bilişsel düzeyde bilgiye dayalı bir ders olarak gördükleri ve beceriler ve bu becerilerin öğretimi hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları sonucuna ulaşmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırmada, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, öğrencilerin ve velilerin sosyal bilgiler öğretim programında yer alan becerilerden hangilerine daha fazla önem verdiklerini tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelleri; “çok sayıda elemanlardan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir” (Karasar, 1994,s.79).

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 eğitim öğretim yılında Aydın ili Efeler ilçesinde görev yapan 73 Sosyal Bilgiler öğretmeni,525 öğrenci ve 306 veli oluşturmaktadır. Katılımcılar gönüllük esasına göre belirlenmiştir. Çalışma grubuna ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

Tablo 1.Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Cinsiyet	F	%	Programla İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu	F	%
Erkek	41	56,2	Evet	49	67,1
Kadın	32	43,8	Hayır	24	32,9
Okutulan sınıf	F	%	Kıdem durumu	F	%
5	9	12,3	1-5	2	2,7
6	11	15,1	6-10	12	16,4
7	8	11	11-15	8	11
8	2	2,7	16-20	17	23,3
5,6,7,8	43	58,9	21-25	19	26
			26-30	13	17,8
			31 ve üstü	2	2,7
Fakülte durumu	F	%			
Fen edebiyat	10	13,7			
Eğitim	63	86,3			
Toplam	73	100	Toplam	73	100

Araştırmaya 73 öğretmen katılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 41'i (%56,2) erkek öğretmen; 32 (%43,8) kadın öğretmen araştırmaya katılmıştır. Öğretmenlerin kıdem durumları incelendiğinde 1-5 yıl çalışan 2 öğretmen; 6-10 yıl çalışan 12; 11-15 yıl çalışan 8; 16-20 yıl çalışan17; 21-25 yıl çalışan 19; 26-30 yıl

çalışan 13; 31 yıl ve üstü çalışan 2 öğretmen olduğu görülmektedir. Fen Edebiyat Fakültesi mezunu 10 öğretmen ve Eğitim Fakültesi mezunu 63 öğretmen araştırmaya dahil olmuştur. Ayrıca öğretim programıyla ilgili hizmet içi eğitim alan 49 öğretmen ve hizmet içi eğitim almayan 24 öğretmen katılmıştır.

Tablo 2.Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Sosyo-Ekonomik Durum			Cinsiyet		
	F	%		F	%
Alt grup	164	31,2	Erkek	258	49,1
Üst grup	186	35,4	Kız	267	50,9
Orta grup	175	33,3			
Anne Eğitim			Baba Eğitim		
	F	%		F	%
Okuma yazma bilmiyor	83	15,8	Okuma yazma bilmiyor	21	4
İlkokul	140	26,7	İlkokul	150	28,6
Ortaokul	116	22,1	Ortaokul	124	23,6
Lise	123	23,4	Lise	113	21,5
Lisans	51	9,7	Lisans	84	16
Yüksek Lisans	12	2,3	Yüksek Lisans	33	6,3
Gelir durumu			Üyelik		
	F	%		F	%
0-1000	100	19	Evet	141	26,9
1001-2000	180	34,3	Hayır	384	73,1
2001-4000	168	32			
4001 ve üzeri	77	14,7			
Toplam	525	100	Toplam	525	100

Araştırmaya 525 öğrenci katılmıştır. Üst düzey ekonomik durumu temsil eden toplam 186 öğrenci, orta ekonomik düzeyi temsilen 175 öğrenci alt ekonomik düzeyi temsilen 164 öğrenci seçilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin 258 (%49,1) erkek, 267 (%50,9) kız öğrencidir.

Kız öğrencilerin anne eğitim durumları incelendiğinde annesi okuma yazma bilmeyen 83 (%15,8); ilkokul mezunu olan 140 (%26,7); ortaokul mezunu olan 116 (%22,1) ; lise mezunu olan 123 (%23,4); lisans mezunu olan 51 (%9,7); yüksek lisans mezunu olan 12(%2,3) öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin baba eğitim durumları incelendiğinde babası okuma yazma bilmeyen 21 (%4); ilkokul mezunu olan 150 (%28,6); ortaokul mezunu olan 124 (%23,6); lise mezunu olan 113 (%21,5); lisans mezunu olan 84 (%16); yüksek lisans mezunu olan 33 (%6,3) öğrenci katılmıştır.

Öğrencilerin aile gelir durumları incelendiğinde 0-1000 arasında gelire sahip olan 100 (%19); 1001-2000 arasında gelire sahip olan 180 (%34,3); 2001-4000 arasında gelire sahip olan 168(%32); 4001 ve üzerinde gelire sahip olan 77(%14,7) öğrenci katılmıştır. Kulüp, takım vs. topluluklara aktif katılım

gösteren durumu 141 (%26,9) öğrenci 384 (%73,1) öğrenci araştırmaya dahil olmuştur.

Tablo 3. Velilerin Demografik Özellikleri

Sosyo-Ekonomik Durum	F	%	Cinsiyet	F	%
Alt grup	74	24,2	Erkek	136	44,4
Üst grup	137	44,8	Kadın	170	55,6
Orta grup	95	31,0			
Eğitim	F	%	Gelir durumu	F	%
Okuma yazma bilmiyor	19	6,2	0-1000	95	31,0
İlkokul	106	34,6	1001-2000	117	38,2
Ortaokul	66	21,6	2001-4000	81	26,5
Lise	62	20,3	4001 ve üzeri	13	4,2
Lisans	48	15,7			
Yüksek lisans ve üstü	5	1,6			
Toplam	306	100	Toplam	306	100

Araştırmaya 306 veli katılmıştır. Üst düzey ekonomik durumu temsil eden toplam 137 veli, orta ekonomik düzeyi temsilen 95 veli, alt ekonomik düzeyi temsilen 74 veli seçilmiştir. 136 erkek, 170 kadın veli çalışmaya katılmıştır. Okuma yazma bilmeyen 19 veli; İlkokul mezunu 106 veli; Ortaokul mezunu 66 veli; Lise mezunu 62 veli; Lisans mezunu 48 veli ve Yüksek lisans ve üstü 5 veli çalışmaya katılmıştır. Velilerin 95'i 0-1000tl; 117'si 1001-2000tl; 81'i 2001-4000 tl arası ve 13 velinin 4001 ve üzeri gelire sahip olduğu görülmektedir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada; öğretmen, öğrenci ve velilerin görüşlerine ilişkin verilerin toplanması için, araştırmacı tarafından hazırlanan 'Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan becerilere ilişkin öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin tercihleri anketleri (EK 2 - EK 3 - EK 4) kullanılmıştır. Anket formunun birinci bölümü kişisel bilgileri belirlemeyi amaçlayan 7 sorudan oluşmaktadır. Anket formunun ikinci bölümü ise Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan 15 beceri sıralanmıştır. Öğretmen, öğrenci velilerden önemli gördükleri beş tane beceriyi seçmeleri istenmiştir.

Veri toplama araçları hazır hale getirildikten sonra dil ve içerik açısından 4 uzmandan görüş alınarak, ankette yer alan soruların hedef kitlesi tarafından anlaşılıp anlaşılmadığını görmek için ön uygulama yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar dahilinde ankete son hali verilmiştir. Veri toplama aracının hazırlanmasının ardından gerçek

uygulamaya geçilerek araştırmaya katılan öğretmen, öğrenci ve velilerden ankette yer alan becerilerden en önemli gördükleri beş (5) tanesini seçmeleri ve 1’den 5’e kadar sıralamaları istenmiştir.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

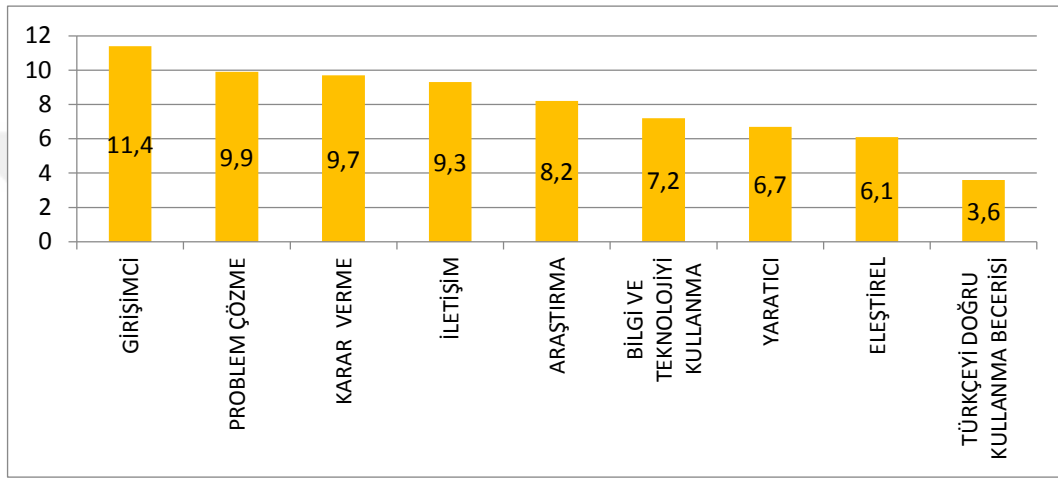
Tanımlayıcı olarak yapılan araştırmada katılımcıların demografik özellikleri ve en çok önem verdikleri becerileri tespit edebilmek için verdikleri yanıtlar objektif olarak analiz edilmiştir. Verilerin istatistiksel analizinde Statistical Package for the Social Sciences (SPSS 20.0) programı kullanılmıştır. Sıralama ölçütü olarak ifadeler en az çok önemliden en fazla önemliye doğru sıralanmıştır. Verilerin analizinde betimleyici istatistiklerden yüzde, frekans testleri kullanılırken, fark testlerinde tek yönlü varyans analizi (Anova) kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

4.1.BİRİNCİ ALT PROBLEME AİT BULGULAR

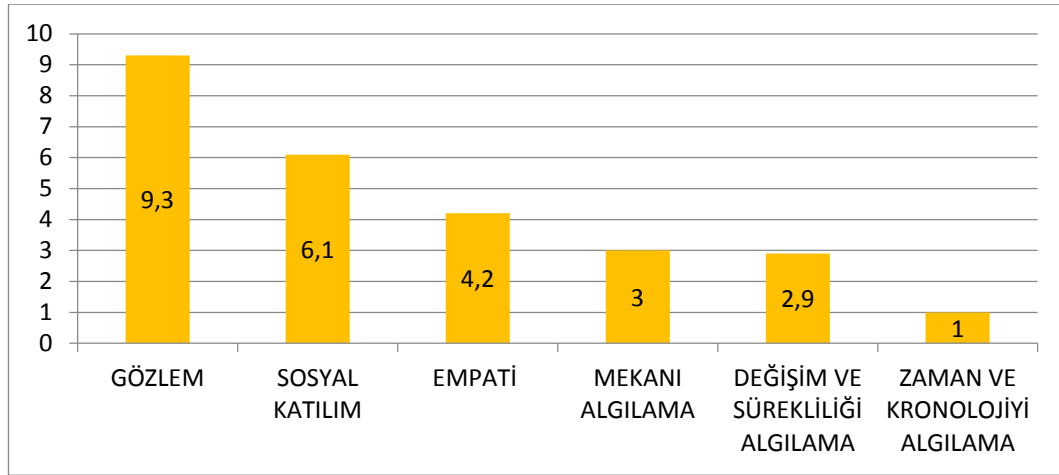
Araştırmanın birinci alt problemini "Öğretmenler, öğrenciler ve velilerin Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan becerilere ilişkin tercih sıraları nasıldır?" sorusu oluşturmaktadır. Problemin çözümüne ilişkin yüzde ve frekans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Grafik 1.Ortaokul Öğrencilerin Önemli Gördükleri Becerilerin Yüzdeleri

Ortaokul öğrencilerinin %11,4' ü girişimcilik becerisini ilk sırada tercih etmişlerdir. En yüksek ifadeyi takiben Problem çözme becerisi %9,9, Karar verme becerisi %9,7 ve İletişim becerisi %9,3 izlemektedir. En son sırada ise Türkçeyi kullanma becerisinin %3,6 olduğu görülmektedir.

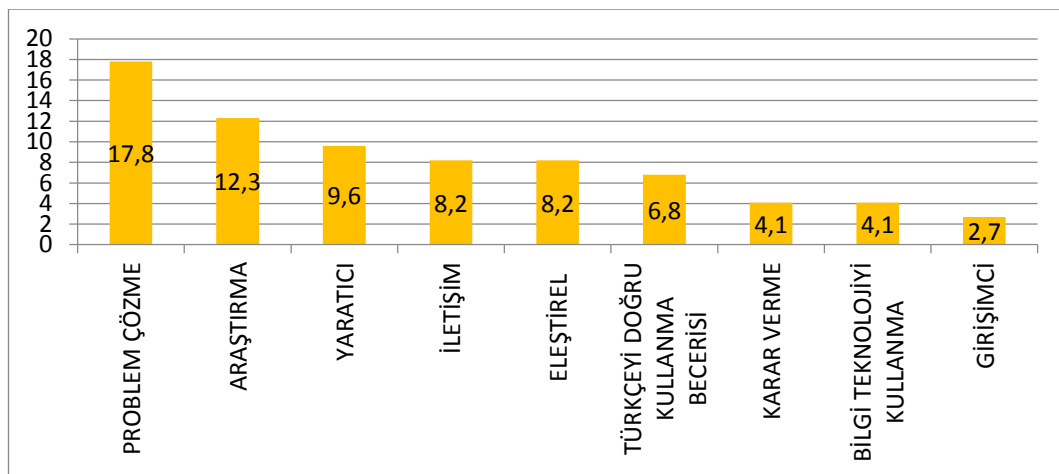
Grafikte de görüldüğü gibi Ortaokul öğrencileri Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerden en önemli beceri olarak girişimcilik becerisini görmektedirler bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin en önemsiz gördükleri becerinin de Türkçeyi doğru etkili kullanma becerisi olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Grafik 2. Ortaokul Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Özgü Becerilerle İlgili Yüzdeleri

Ortaokul öğrencileri Sosyal bilgiler dersinin kendine özgü becerileri içerisinde %9,3'ü gözlem becerisini önemli görmüştür. En yüksek ifadeyi takiben sosyal katılım becerisini %6,1, empati becerisini %4,2, mekan algılaması becerisini %3, değişim ve sürekliliği algılaması becerisini %2,9 ve en son sırada da zaman ve kronolojiyi algılaması becerisini %1 sıralamışlardır.

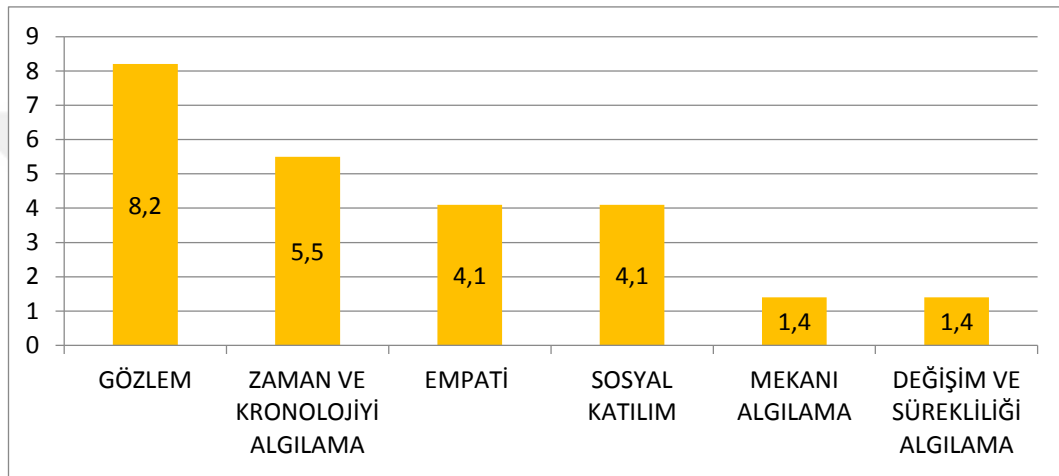
Grafikte görüldüğü gibi ortaokul öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine özgü becerilerden gözlem becerisini en önemli beceri olarak gördükleri bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca ortaokul öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinin kendine özgü becerilerinden zaman ve kronolojiyi algılaması becerisini en önemsiz beceri olarak gördükleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Grafik 3. Öğretmenlerin Önemli Gördükleri Becerilerin Yüzdeleri

Öğretmenlerin %17,8' ü problem çözme becerisini önemli görmüştür. En yüksek ifadeyi takiben araştırma becerisi %12,5, yaratıcı düşünme becerisini %9,6, iletişim ve eleştirel düşünme becerisini %8,2 ifadeleri izlemektedir En son sırada girişimcilik becerisi %2,7 olduğu görülmektedir.

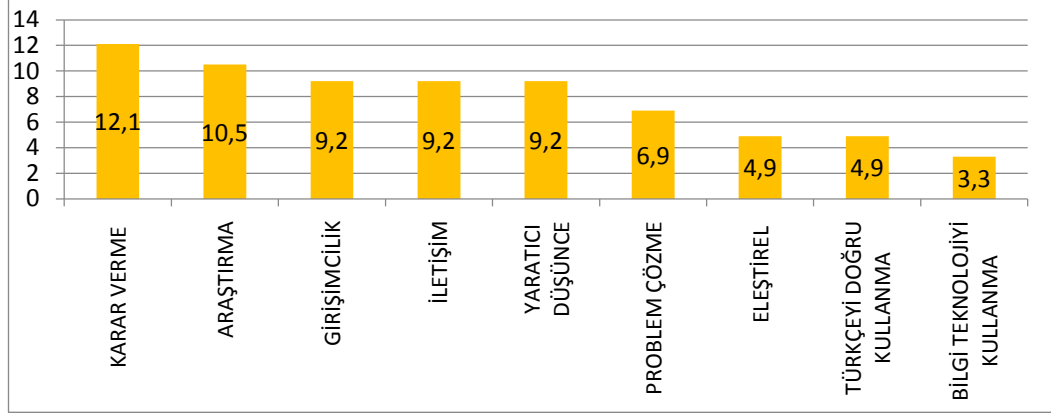
Grafikte de görüldüğü gibi öğretmenler Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerden en önemli beceri olarak problem çözme becerisini görmektedirler bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin en önemsiz gördükleri becerinin de girişimcilik becerisi olduğu tespit edilmiştir.

Grafik 4. Öğretmenlerin Önemli Gördükleri Sosyal Bilgilere Özgü Becerilerin Yüzdeleri

Sosyal Bilgiler öğretmenleri Sosyal Bilgiler dersinin kendine özgü becerileri arasından ilk sıraya %8,2'si gözlem becerisini, en yüksek ifadeyi takiben zaman ve kronolojiyi algılama %5,5, empati becerisini ve sosyal katılım becerisini %4,1, mekanı algılama becerisini ve değişim ve sürekliliği algılama becerisini %1,4 sıralamışlardır.

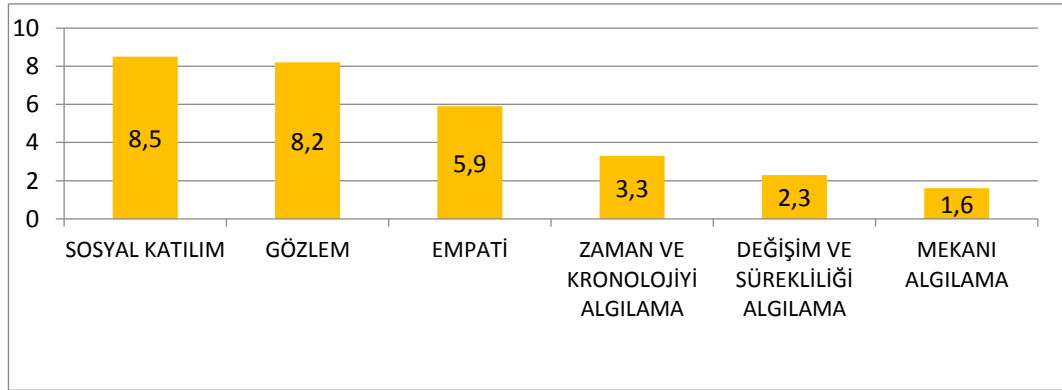
Grafikte görüldüğü gibi Sosyal Bilgiler öğretmenleri Sosyal Bilgiler dersine özgü becerilerinden olan gözlem becerisini en önemli beceri olarak tespit edilmiştir. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersinin kendine özgü becerilerden olan mekânı algılama ve değişim ve sürekliliği algılama becerisini de en önemsiz beceri olarak görülmektedir.

Grafik 5. Velilerin Önemli Gördükleri Becerilerin Yüzdeleri

Velilerin %12,1'i karar verme becerisini ilk sırada önemli görmüştür. En yüksek ifadeyi takiben araştırma becerisi %10,5, girişimcilik, yaratıcılık ve iletişim becerisini %9,2 ve problem çözme becerisini %6,9 ifadeleri izlemektedir. En son sırada bilgi ve teknolojiyi kullanma becerisinin %3,3 olduğu görülmektedir.

Grafikte de görüldüğü gibi veliler Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan becerilerden karar verme becerisini en önemli beceri olarak görülmektedir. Ayrıca velilerin en önemsiz gördükleri becerinin de bilgi ve teknolojiyi kullanma becerisi olduğu tespit edilmiştir.

Grafik 6. Velilerin Önemli Gördükleri Sosyal Bilgilere Özgü Becerilerin Yüzdeleri

Veliler Sosyal Bilgiler dersinin kendine özgü becerileri içerisinde ilk sıraya %8,5'i sosyal katılımı, en yüksek ifadeyi takiben gözlem becerisi %8,2, empati becerisini 5,9, zaman ve kronolojiyi becerisini %3,3, değişim ve sürekliliği algılama becerisini %2,3 ve en son sıraya da mekanı algılama becerisini %1,6 olarak sıralamışlardır.

Grafikte görüldüğü gibi veliler Sosyal Bilgiler dersine özgü becerilerden sosyal katılım becerisini en önemli beceri olarak görmektedirler. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersinin kendine özgü becerilerinden mekânı algılama becerisini en önemsiz beceri olarak tespit edilmiştir.

4.2. İKİNCİ ALT PROBLEME AİT BULGULAR

Araştırmanın ikinci alt problemi “Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre ilk beş beceri sıralamaları nasıldır?” sorusudur. Alt problemin çözümüne ilişkin frekans analizi yapılmıştır. Alt probleme ilişkin bulgular tablo 4’ de gösterilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre İlk Beş Beceri Sıralamaları

	Cinsiyetiniz	1.sıra	2.sıra	3.sıra	4.sıra	5.sıra	Toplam
Araştırma becerisi	Erkek	5	3	4	6	4	22
	Kadın	4	6	3	2	0	15
Empati becerisi	Erkek	3	0	2	3	2	10
	Kadın	0	1	3	1	3	8
Zaman kronolojisi algılama becerisi	Erkek	3	3	3	2	1	12
	Kadın	1	1	0	1	2	5
Yaratıcı düşünme becerisi	Erkek	3	3	5	6	7	24
	Kadın	4	1	2	2	4	13
Sosyal katılım becerisi	Erkek	0	3	1	3	1	8
	Kadın	3	0	0	4	4	11
İletişim becerisi	Erkek	4	6	6	3	9	28
	Kadın	2	4	2	6	10	24
Mekânı algılama becerisi	Erkek	1	2	0	2	2	7
	Kadın	0	1	1	1	1	4
Gözlem becerisi	Erkek	2	2	0	0	1	5
	Kadın	4	2	2	2	0	10
Değişim ve sürekliliği algılama becerisi	Erkek	1	4	3	2	1	11
	Kadın	0	1	5	1	0	7
Problem çözme becerisi	Erkek	7	2	3	1	2	15
	Kadın	6	2	3	2	1	14
Eleştirel düşünme becerisi	Erkek	3	5	6	9	5	28
	Kadın	3	4	3	3	4	17
Karar verme becerisi	Erkek	2	3	1	0	0	6
	Kadın	1	4	0	0	0	5
Bilgi teknolojiyi kullanma becerisi	Erkek	2	1	1	1	0	5
	Kadın	1	1	1	2	0	5
Türkçeyi doğru kullanma becerisi	Erkek	4	1	4	1	4	14
	Kadın	1	3	4	3	3	14
Girişimcilik becerisi	Erkek	1	3	2	2	2	10
	Kadın	1	1	3	1	0	6

Öğretmenlere Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan 15 beceri içerisinden kendileri için en önemli olan 5 beceriyi sıralamaları istenmiştir. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre beceri sıralamaları tabloda görülmektedir. Erkek öğretmenlerin toplamı 41' dir. Erkek öğretmenler 1. Sırada en çok problem çözme becerisini f:(7), 2. Sırada en çok iletişim becerisini f:(6) , 3. Sırada en çok İletişim ve eleştirel düşünme becerisini f: (6) , 4. Sırada en çok eleştirel düşünme becerisini f:(9) ve 5. Sırada İletişim becerisini f: (9) tercih etmişlerdir.

Kadın öğretmenlerin toplamı 32'dir. Kadın öğretmenler 1. Sırada en çok problem çözme becerisi f: (6), 2. Sırada en çok araştırma becerisini f: (6), 3. Sırada en çok değişim ve sürekliliği algılama becerisini f: (5), 4. Sırada en çok iletişim becerisini f: (6) ve 5. Sırada en çok iletişim becerisini f: (10) tercih etmişlerdir.

Tabloya göre; Erkek öğretmenlerden ilk beş beceri tercihleri arasında iletişim becerisini ve eleştirel düşünme becerisini tercih edenlerin toplamı 28'dir. Kadın öğretmenlerde ise iletişim becerisini tercih edenlerin toplamı 24'tür. Araştırmanın bulgularına göre erkek ve kadın öğretmenler iletişim becerisine çok önem vermektedirler. Kadın öğretmenler Sosyal Bilgiler dersine özgü olan değişim ve sürekliliği algılama becerisini ve genel becerilerden araştırma becerisini; erkek öğretmenlerden farklı olarak ilk beş beceri tercihleri arasında seçmişlerdir. Erkek öğretmenler ise ilk beş beceri tercihleri arasında kadın öğretmenlerden farklı olarak eleştirel düşünme becerisini tercih etmişlerdir. Araştırma bulgularına göre; cinsiyet durumu öğretmenlerin beceri tercihlerini değiştirmektedir.

4.3.ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME AİT BULGULAR

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Öğretmenlerin kıdem durumlarına göre ilk beş beceri sıraları nasıldır?” sorusudur. Alt problemin çözümüne ilişkin frekans analizi yapılmıştır. Alt probleme ilişkin bulgular tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Kıdem Durumlarına Göre İlk Beş Beceri Sıralamaları

	Kıdem durumu	1.sıra	2.sıra	3.sıra	4.sıra	5.sıra	Toplam
Araştırma becerisi	1-5	0	0	0	1	0	1
	6-10	0	4	1	0	0	5
	11-15	1	0	1	0	1	3
	16-20	4	2	1	2	1	10
	21-25	3	1	2	4	0	10
	26-30	1	2	2	0	2	7
	31 ve üstü	0	0	0	1	0	1
Empati becerisi	1-5	0	0	0	1	0	1
	6-10	0	1	0	1	2	4
	11-15	0	0	1	1	0	2
	16-20	2	0	0	0	1	3
	21-25	0	0	3	0	1	4
	26-30	1	0	0	1	1	3
	31 ve üstü	0	0	1	0	0	1
Zaman kronolojisi algılama becerisi	1-5	1	0	0	0	0	1
	6-10	0	0	0	2	0	2
	11-15	1	1	0	0	1	3
	16-20	1	0	2	0	2	5
	21-25	0	1	0	0	0	1
	26-30	1	2	1	1	0	5
	31 ve üstü	0	0	0	0	0	0
Yaratıcı düşünme becerisi	1-5	1	0	0	0	0	1
	6-10	1	0	0	3	3	7
	11-15	1	1	1	0	1	4
	16-20	1	0	1	3	3	8
	21-25	2	1	4	2	3	12
	26-30	1	1	1	0	1	4
	31 ve üstü	0	1	0	0	0	1
Sosyal katılım becerisi	1-5	0	1	0	0	0	1
	6-10	1	0	0	1	1	3
	11-15	1	1	0	1	0	3
	16-20	0	0	0	2	3	5
	21-25	1	0	1	1	0	3
	26-30	0	1	0	2	1	4
	31 ve üstü	0	0	0	0	0	0
İletişim becerisi	1-5	0	1	0	0	1	2
	6-10	1	0	3	2	3	9
	11-15	0	1	0	1	2	4
	16-20	1	2	2	2	3	10
	21-25	4	4	0	3	6	17
	26-30	0	2	2	1	4	9
Mekanı algılama	31 ve üstü	0	0	1	1	0	2
	1-5	0	0	0	0	0	0

becerisi	6-10	0	1	0	0	1	2
	11-15	0	1	0	0	0	1
	16-20	0	0	0	3	0	3
	21-25	1	0	1	0	1	3
	26-30	0	1	0	0	1	2
	31 ve üstü	0	0	0	0	0	0
	1-5	0	0	0	0	0	0
Gözlem becerisi	6-10	2	1	0	0	0	3
	11-15	0	1	0	0	0	1
	16-20	4	1	1	1	0	7
	21-25	0	0	1	1	0	2
	26-30	0	1	0	0	1	2
	31 ve üstü	0	0	0	0	0	0
	1-5	0	0	0	0	0	0
Değişim ve sürekliliği algılama becerisi	6-10	0	0	3	0	0	3
	11-15	1	0	1	0	0	2
	16-20	0	2	3	1	0	6
	21-25	0	2	0	1	1	4
	26-30	0	1	1	1	0	3
	31 ve üstü	0	0	0	0	0	0
	1-5	0	0	1	0	0	1
Problem çözme becerisi	6-10	3	0	1	0	0	4
	11-15	1	0	0	1	1	3
	16-20	2	1	0	1	0	4
	21-25	2	1	3	1	1	8
	26-30	6	1	1	0	0	8
	31 ve üstü	0	1	0	0	1	2
	1-5	0	0	1	0	1	2
Eleştirel düşünme becerisi	6-10	1	0	3	2	1	7
	11-15	1	1	2	2	1	7
	16-20	0	3	1	0	3	7
	21-25	2	5	1	4	2	14
	26-30	0	0	1	4	1	6
	31 ve üstü	2	0	0	0	0	2
	1-5	0	0	0	0	0	0
Karar verme becerisi	6-10	0	4	0	0	0	4
	11-15	1	0	1	0	0	2
	16-20	0	1	0	0	0	1
	21-25	1	1	0	0	0	2
	26-30	1	1	0	0	0	2
	31 ve üstü	0	0	0	0	0	0
	1-5	0	0	0	0	0	0
Bilgi teknolojiyi kullanma becerisi	6-10	0	0	0	0	0	0
	11-15	0	0	0	1	0	1
	16-20	1	0	1	1	0	3
	21-25	1	2	0	1	0	4
	26-30	1	0	1	0	0	2
	31 ve üstü	0	0	0	0	0	0
	1-5	0	0	0	0	0	0
Türkçeyi doğru kullanma becerisi	6-10	2	0	1	0	0	3
	11-15	0	1	1	0	0	2
	16-20	1	3	3	1	1	9
	21-25	1	0	1	1	4	7
	26-30	1	0	2	2	1	6
	31 ve üstü	0	0	0	0	1	1

	1-5	0	0	0	0	0	0
	6-10	1	1	0	1	1	4
	11-15	0	0	0	1	1	2
Girişimcilik becerisi	16-20	0	2	2	0	0	4
	21-25	1	1	2	0	0	4
	26-30	0	0	1	1	0	2
	31 ve üstü	0	0	0	0	0	0

Öğretmenlere Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan 15 beceri içerisinden kendileri için en önemli olan 5 beceriyi sıralamaları istenmiştir. Öğretmenlerin kıdem durumuna göre beceri sıralamaları tabloda görülmektedir.

Öğretmenlerin kıdem durumlarına göre 1 ile 5 yıl arasında 1. sırada en çok yaratıcı düşünme becerisi, zaman ve kronolojiyi algılama becerisini f: (1) , 2. sırada en çok sosyal katılım becerisini ve iletişim becerisini f: (1), 3. sırada en çok problem çözme becerisini ve eleştirel düşünme becerisini f: (1), 4.sırada en çok araştırma becerisini ve empati becerisini f: (1), 5.sırada en çok iletişim becerisini ve eleştirel düşünme becerisini, f: (1) tercih etmişlerdir.

Öğretmenlerin kıdem durumları 6 ile 10 yıl arasında olanlar 1.sırada en çok problem çözme becerisini f: (3), 2. sırada en çok araştırma becerisini f: (4), 3. sırada iletişim, eleştirel düşünme becerisini f: (3), 4. sırada en çok yaratıcı düşünme f: (3) ve 5.sırada en çok empati becerisini f: (2) tercih etmişlerdir.

Öğretmenlerin kıdem durumları 11 ile 15 yıl arasında olanlar 1. sırada en çok araştırma becerisini f: (1), 2. sırada en çok mekânı algılama becerisini, İletişim, Türkçeyi doğru ve etkili kullanma, eleştirel düşünme becerisini, gözlem becerisini, 3.sırada en çok eleştirel düşünme becerisi, 4. sırada en çok eleştirel düşünme becerisini f: (2) ve 5. sırada en çok iletişim becerisini f: (2) tercih etmişlerdir.

Öğretmenlerin 16 ile 20 yıl arasında olanlar 1. sırada en çok araştırma becerisini f: (4), 2. sırada en çok eleştirel düşünme becerisini f: (3), 3. sırada en çok değişim sürekliliği algılama becerisini f: (3), 4. sırada en çok yaratıcı düşünme becerisini f: (3) ve 5. sırada en çok sosyal katılım, eleştirel düşünme becerisini, mekânı algılama becerisini ve iletişim becerisini tercih etmişlerdir.

Öğretmenlerin 21 ile 25 yıl arasında olanlar 1. sırada en çok iletişim f: (4) 2. sırada en çok en çok eleştirel düşünme becerisini f: (5) , 3. sırada en çok yaratıcı

düşünme f: (4), 4. sırada en çok araştırma becerisi f: (4) ve 5.sırada en çok Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerisini f: (4) tercih etmişlerdir.

Öğretmenlerin 26 ile 30 yıl arasında olanlar 1. sırada en çok problem çözme becerisini f: (6), 2. sırada en çok araştırma becerisini f: (2), 3. sırada en çok Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerisi f: (2), 4. sırada en çok eleştirel düşünme becerisini f: (4), 5. sırada en çok iletişim becerisini f: (4) tercih etmişlerdir. Öğretmenlerin kıdem yılı 31 yıl ve üstü olan 1.sırada en çok eleştirel düşünme becerisini f: (2), 2.sırada en çok problem çözme, yaratıcı düşünme becerisini f: (1), 3. sırada en çok empati, iletişim becerisini f: (1), 4. sırada çok araştırma becerisini f: (1), 5. sırada en çok Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerisini ve problem çözme becerisi f:(1) tercih etmişlerdir.

Tabloya göre, öğretmenlerin kıdem durumlarına göre, 1-5 ve 6-10 yıl kıdemleri olan öğretmenler problem çözme, yaratıcı düşünme ve araştırma becerisi ve eleştirel düşünme gibi düşünmeye dayalı becerileri ilk beş beceri tercihleri arasında yer almaktadır. Ayrıca sosyal katılım ve empati becerilerine ilk beş tercihleri arasında seçmişler.

11-15, 21-25, 26-30 ve 31 ve üzeri kıdemleri olan öğretmenler araştırma, Türkçeyi doğru ve etkili kullanma ve iletişim becerisini ilk beş beceri tercihleri arasında seçmişlerdir. İletişim ve Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerisi birbiriyle ilişkili becerilerdir. Öğretmenlerimiz Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerisine ve iletişim becerisine çok önem vermektedirler.

Araştırma, eleştirel düşünme ve iletişim becerisi tüm kıdem yıllarında ilk beş beceri tercihleri arasında tercih edilmiştir. Öğretmenler araştırma, eleştirel düşünme ve iletişim becerilerine çok önem vermektedirler. 1-5, 11-15, 26-30 yıl kıdem durumu olan öğretmenler Sosyal Bilgiler dersine özgü olan zaman ve kronolojiyi algılama becerisini tercih etmişlerdir. 6-10 yıl kıdem durumu olan öğretmenler değişim ve sürekliliği algılama becerisini ve 16-20 yıl kıdeme sahip öğretmenler mekânı algılama becerisini tercih etmişlerdir.

4.4.DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME AİT BULGULAR

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Öğretmenlerin mezun oldukları fakülteye göre ilk beş beceri sıraları nasıldır?” sorusudur. Alt problemin çözümüne ilişkin frekans analizi yapılmıştır. Alt probleme ilişkin bulgular tablo 6’ da gösterilmiştir.

Tablo 6. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Fakültelerine Göre İlk Beş Beceri Sıralamaları

	Mezun olunan fakülte	1.sıra	2.sıra	3.sıra	4.sıra	5.sıra	Toplam
Araştırma becerisi	Fen edebiyat	1	1	2	2	1	7
	Eğitim	8	8	5	6	3	30
Empati becerisi	Fen edebiyat	0	0	1	0	1	2
	Eğitim	3	1	4	4	4	16
Zaman kronolojii algılama becerisi	Fen edebiyat	0	0	1	0	0	1
	Eğitim	4	4	2	3	3	16
Yaratıcı düşünme becerisi	Fen edebiyat	0	2	0	1	2	5
	Eğitim	7	2	7	7	9	32
Sosyal katılım becerisi	Fen edebiyat	0	0	0	1	1	2
	Eğitim	3	3	1	6	4	17
İletişim becerisi	Fen edebiyat	0	2	2	0	4	8
	Eğitim	6	8	6	9	15	44
Mekanı algılama becerisi	Fen edebiyat	0	0	0	0	0	0
	Eğitim	1	3	1	3	3	11
Gözlem becerisi	Fen edebiyat	2	0	0	1	0	3
	Eğitim	4	4	2	1	1	12
Değişim ve sürekliliği algılama becerisi	Fen edebiyat	0	1	0	0	0	1
	Eğitim	1	4	8	3	1	17
Problem çözme becerisi	Fen edebiyat	3	0	1	1	0	5
	Eğitim	10	4	5	2	3	24
Eleştirel düşünme becerisi	Fen edebiyat	0	1	1	3	1	6
	Eğitim	6	8	8	9	8	39
Karar verme becerisi	Fen edebiyat	0	3	2	0	0	5
	Eğitim	3	4	1	0	0	8
Bilgi teknolojiyi kullanma becerisi	Fen edebiyat	3	0	0	0	0	3
	Eğitim	0	2	2	3	0	7
Türkçeyi doğru kullanma becerisi	Fen edebiyat	1	0	1	1	0	3
	Eğitim	4	4	7	3	7	25
Girişimcilik becerisi	Fen edebiyat	0	0	1	0	0	1
	Eğitim	2	4	4	3	2	15

Öğretmenlere Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan 15 beceri içerisinde kendileri için en önemli olan 5 beceriyi sıralamaları istenmiştir. Öğretmenlerin mezun oldukları fakülte durumlarına göre beceri sıralamaları tabloda görülmektedir. Fakülte durumlarına göre Eğitim Fakültesi öğretmenlerin toplamı 63’tür. Eğitim Fakültesi mezunu olan öğretmenler 1. sırada en çok problem çözme becerisini f: (8), 2. sırada en çok araştırma becerisini, iletişim becerisini ve eleştirel

düşünme becerisini f: (8), 3. sırada en çok değişim ve sürekliliği algılama becerisi ve eleştirel düşünme becerisini f: (8), 4. sırada en çok iletişim becerisi ve eleştirel düşünme becerisini f: (9) ve 5. sırada en çok iletişim becerisini f: (15) tercih etmişlerdir.

Fen Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenlerin toplamı 10'dur. Fen Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenler 1. sırada en çok problem çözme ve bilgi teknolojileri kullanma becerisini f: (3), 2. sırada karar verme becerisini f: (3), 3. sırada araştırma becerisini, iletişim ve karar verme becerisini f: (2), 4. sırada eleştirel düşünme becerisini f: (3) ve 5. sırada iletişim becerisini f: (4) tercih etmişlerdir.

Tabloya göre; Eğitim fakültesi ve Fen Edebiyat fakültesi mezunu öğretmenler ilk sırada en çok problem çözme becerisini tercih etmişlerdir. Ayrıca Fen Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenler ilk sırada bilgi ve teknolojiyi kullanma becerisini de tercih etmişlerdir. Her iki fakülte mezunu öğretmenler ilk beş beceri tercihleri arasında iletişim becerisini seçmişlerdir. Eğitim fakültesi öğretmenler toplamda İletişim becerisini f: (44) ve Fen Edebiyat fakültesi mezunu öğretmenler toplamda iletişim becerisini f: (8) tercih etmişlerdir. Araştırma bulgularına göre Eğitim Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenler iletişim ve problem çözme becerisine çok önem vermektedirler.

4.5. BEŞİNCİ PROBLEME AİT BULGULAR

Araştırmanın beşinci alt problemi “Öğretmenlerin Programları İle İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma durumlarına göre ilk beş beceri sıraları nasıldır?” sorusudur. Problemin çözümüne ilişkin frekans analizi yapılmıştır. Alt probleme ilişkin bulgular tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Öğretmenlerin Programları İle İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Durumlarına Göre İlk Beş Beceri Sıralamaları

	Programla ilgili hizmet içi eğitim	1.sıra	2.sıra	3.sıra	4.sıra	5.sıra	Toplam
Araştırma becerisi	Evet	7	8	3	6	3	27
	Hayır	2	2	4	2	1	11
Empati becerisi	Evet	1	0	3	3	2	9
	Hayır	2	1	2	1	3	9
Zaman kronolojisi algılama becerisi	Evet	2	3	2	0	3	10
	Hayır	2	1	1	3	0	7
Yaratıcı düşünme	Evet	5	3	4	5	10	27

becerisi	Hayır	2	1	3	3	1	10
Sosyal katılım	Evet	3	1	0	5	4	13
becerisi	Hayır	0	2	1	2	1	6
İletişim becerisi	Evet	4	5	6	7	13	35
	Hayır	2	5	2	2	6	17
Mekânı algılama	Evet	1	1	1	3	0	6
	Hayır	0	2	0	0	3	5
Gözlem becerisi	Evet	4	4	2	2	0	12
	Hayır	2	0	0	0	1	3
Değişim ve sürekliliği algılama becerisi	Evet	1	3	4	2	1	11
	Hayır	0	2	4	1	0	7
Problem çözme becerisi	Evet	9	2	4	2	3	20
	Hayır	4	2	2	1	0	9
Eleştirel düşünme becerisi	Evet	5	7	7	7	6	32
	Hayır	1	2	2	5	3	13
Karar verme becerisi	Evet	1	4	1	0	0	6
	Hayır	2	3	0	0	0	5
Bilgi teknolojiyi kullanma becerisi	Evet	2	2	2	3	0	9
	Hayır	1	0	0	0	0	1
Türkçeyi doğru kullanma becerisi	Evet	2	4	7	1	3	17
	Hayır	3	0	1	3	4	11
Girişimcilik becerisi	Evet	1	3	3	2	1	10
	Hayır	1	1	2	1	1	6

Öğretmenlere Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan 15 beceri içerisinde kendileri için en önemli olan 5 beceriyi sıralamaları istenmiştir. Öğretmenlerin programla ilgili hizmet içi eğitim alma durumlarına göre beceri sıralamaları tabloda görülmektedir. Hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin toplamı 49'dur. Hizmet içi eğitim alan öğretmenler 1. sırada en çok problem çözme becerisini f: (9), 2. sırada araştırma becerisini f: (7), 3. sırada Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerisi ve eleştirel düşünme becerisini f: (7), 4. sırada iletişim becerisini ve eleştirel düşünme becerisini f: (7), 5. sırada iletişim becerisi f: (13) tercih etmişlerdir.

Hizmet içi eğitim almayan öğretmenlerin toplamı 24'dür. Hizmet içi eğitim almayan öğretmenler 1. sırada en çok problem çözme becerisini f: (4); 2. sırada en çok iletişim becerisini f: (5); 3. sırada en çok araştırma becerisi, değişim ve sürekliliği algılama becerisini f: (4); 4. sırada en çok eleştirel düşünme becerisini f: (5); ve 5. sırada en çok iletişim becerisini f: (6) tercih etmişlerdir.

Öğretmenlerin hizmet içi eğitim alma durumlarına göre; hizmet içi eğitim alan ve almayan öğretmenler ilk sırada en çok problem çözme becerisini tercih etmişlerdir. Araştırma bulgularına göre hizmet içi eğitim alan öğretmenler Türkçeyi

doğru ve etkili kullanma becerisini ilk beş beceri tercihi arasında 3. sırada en çok tercih etmişlerdir. Ayrıca dördüncü ve beşinci sırada da iletişim becerisini tercih etmişlerdir. Programla ilgili hizmet içi eğitim alan öğretmenler ve hizmet içi eğitim almayan öğretmenler toplamda en çok iletişim becerisini tercih etmişlerdir.

4.6. ALTINCI ALT PROBLEME AİT BULGULAR

Araştırmanın altıncı alt problemi “Öğretmenlerin okuttukları sınıflarına göre ilk beş beceri sıralamaları nasıldır?” sorusudur. Alt problemin çözümüne ilişkin frekans analizi yapılmıştır. Alt probleme ilişkin bulgular tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Öğretmenlerin Okuttukları Sınıflarına Göre İlk Beş Beceri Tercih Sıralamaları

	Okutulan sınıf	1.sıra	2.sıra	3.sıra	4.sıra	5.sıra	Toplam
Araştırma becerisi	5	1	1	0	1	0	3
	6	1	1	0	2	0	4
	7	1	0	0	2	0	3
	8	1	0	0	0	0	1
	5,6,7,8	5	7	7	3	4	26
Empati becerisi	5	2	0	0	0	1	3
	6	0	0	2	1	1	4
	7	0	1	1	1	0	3
	8	0	0	0	0	0	0
	5,6,7,8	1	0	2	2	3	8
Zaman kronolojiyi algılama becerisi	5	0	0	2	0	0	2
	6	1	0	0	1	1	3
	7	0	1	0	0	0	1
	8	0	0	0	0	0	0
	5,6,7,8	3	3	1	2	2	11
Yaratıcı düşünme becerisi	5	1	0	0	2	2	5
	6	2	0	1	1	1	5
	7	2	2	1	0	0	5
	8	0	0	1	1	0	2
	5,6,7,8	2	2	4	4	8	20
Sosyal katılım becerisi	5	1	0	1	1	0	3
	6	0	0	0	1	1	2
	7	0	2	0	1	2	5
	8	0	0	0	0	0	0
	5,6,7,8	2	1	0	4	2	9
İletişim becerisi	5	1	2	1	1	1	6
	6	2	1	1	0	5	9
	7	0	0	1	1	3	5
	8	0	1	1	0	0	2
	5,6,7,8	3	6	4	8	10	31
Mekanı algılama becerisi	5	0	0	0	0	1	1
	6	0	1	0	1	0	2
	7	0	0	0	0	0	0
	8	0	0	0	0	0	0
	5,6,7,8	1	2	1	2	2	8
Gözlem becerisi	5	0	0	1	0	0	1

	6	2	1	0	1	0	4
	7	0	1	0	0	0	1
	8	0	0	0	0	0	0
	5,6,7,8	4	2	1	1	1	9
Değişim ve sürekliliği algılama becerisi	5	0	2	0	1	0	3
	6	0	0	2	0	1	3
	7	1	0	0	1	0	2
	8	0	0	0	0	0	0
	5,6,7,8	0	3	6	1	0	10
Problem çözme becerisi	5	1	1	0	0	0	2
	6	1	0	2	1	0	4
	7	3	0	0	1	1	5
	8	0	0	0	0	0	0
	5,6,7,8	9	3	4	1	2	19
Eleştirel düşünme becerisi	5	0	2	2	0	1	5
	6	0	1	1	1	0	3
	7	1	0	1	1	2	5
	8	0	0	0	1	1	2
	5,6,7,8	5	6	5	9	5	30
Karar verme becerisi	5	0	0	0	0	0	0
	6	0	4	0	0	0	4
	7	0	0	1	0	0	1
	8	0	0	0	0	0	0
	5,6,7,8	3	3	0	0	0	6
Bilgi teknolojiyi kullanma becerisi	5	0	1	0	1	0	2
	6	1	0	0	0	0	1
	7	0	0	1	0	0	1
	8	0	0	0	0	0	0
	5,6,7,8	2	1	1	2	0	6
Türkçeyi doğru kullanma becerisi	5	1	0	0	1	3	5
	6	1	1	2	0	0	4
	7	0	1	2	0	0	3
	8	1	0	0	0	1	2
	5,6,7,8	2	2	4	3	3	14
Girişimcilik becerisi	5	1	0	2	1	0	4
	6	0	1	0	1	1	3
	7	0	0	0	0	0	0
	8	0	1	0	0	0	1
	5,6,7,8	1	2	3	1	1	8

Öğretmenlere Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan 15 beceri içerisinde kendileri için en önemli olan 5 beceriyi sıralamaları istenmiştir. Öğretmenlerin okuttukları sınıflarına göre beceri sıralamaları tabloda görülmektedir. 5. sınıfları okutan öğretmenler 1. sırada en çok empati becerisini f: (2), 2. sırada en çok iletişim becerisi, değişim ve sürekliliği algılama becerisini, eleştirel düşünme becerisini f: (2), 3. sırada en çok zamanı kronolojiyi algılama becerisini, girişimcilik ve eleştirel düşünme becerisini f: (2), 4. sırada en çok yaratıcı düşünme becerisini f: (2) ve 5. sırada Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerisini f: (3) tercih etmişlerdir.

6. sınıfları okutan öğretmenler 1. sırada yaratıcı düşünme becerisini, gözlem becerisini f: (2), 2. sırada en çok karar verme becerisi f: (4), 3. sırada en çok empati,

değişim ve sürekliliği algılama, problem çözme ve Türkçeyi doğru kullanma becerisini f: (2), 4. sırada en çok araştırma becerisini f: (2) ve 5. sırada en çok iletişim becerisini f: (5) tercih etmişlerdir.

7. sınıfları okutan öğretmenler 1. sırada en çok problem çözme becerisi f: (3), 2. sırada en çok yaratıcı düşünme becerisi, sosyal katılım becerisi f: (3), 3. sırada en çok Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerisini f: (2), 4. sırada araştırma becerisini f: (2) ve 5. sırada en çok iletişim becerisini f: (3) tercih etmişlerdir.

5, 6, 7 ve 8. sınıfları okutan öğretmenler 1. sırada en çok problem çözme becerisini f: (9), 2. sırada en çok araştırma becerisini f: (7), 3. sırada en çok değişim ve sürekliliği algılama becerisini f: (6), 4. sırada en çok eleştirel düşünme becerisini f: (9) ve 5. sırada en çok iletişim becerisini f: (10) tercih etmişlerdir.

Tabloya göre, 5, 6 ve 7. sınıfların dersine giren öğretmenler iletişim becerisini ve Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerisini ilk beş beceri tercihleri arasında seçmişlerdir. 5, 6 ve 7. sınıfların dersine giren öğretmenler iletişim becerisine çok önem vermektedirler. 5 ve 6. sınıfların ve tüm sınıfların dersine giren öğretmenler Sosyal Bilgiler dersine özgü olan değişim ve sürekliliği algılama becerisini ilk beş tercihleri arasında seçmişlerdir. Ayrıca 5. sınıfların dersine giren öğretmenler Sosyal Bilgiler dersine özgü olan zaman ve kronolojiyi algılama becerisini de ilk beş tercihleri arasında seçmişlerdir.

4.7. YEDİNCİ ALT PROBLEME AİT BULGULAR

Araştırmanın yedinci alt problemi “Öğrencilerin cinsiyetlerine göre ilk beş tercih beceri sıralamaları nasıldır?” sorusudur. Problemin çözümüne yönelik yüzde ve frekans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 9’ da gösterilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre İlk Beş Beceri Sıralamaları

	Cinsiyet	1.sıra	2.sıra	3.sıra	4.sıra	5.sıra	Toplam
Araştırma becerisi	Erkek	14	14	12	19	47	106
	Kız	26	12	8	9	39	94
Empati becerisi	Erkek	10	16	16	26	36	104
	Kız	11	20	18	32	96	177
Zaman kronolojiyi algılama becerisi	Erkek	3	3	4	5	3	18
	Kız	3	2	7	10	8	30

Yaratıcı düşünme becerisi	Erkek	16	26	29	41	33	145
	Kız	20	21	23	40	34	138
Sosyal katılım becerisi	Erkek	26	24	18	22	15	105
	Kız	13	13	23	31	16	96
İletişim becerisi	Erkek	27	23	26	23	27	126
	Kız	22	26	35	35	21	139
Mekanı algılama becerisi	Erkek	9	4	9	10	4	36
	Kız	7	7	9	4	1	28
Gözlem becerisi	Erkek	20	22	32	32	12	118
	Kız	28	31	33	33	10	135
Değişim ve sürekliliği algılama becerisi	Erkek	8	12	9	5	2	36
	Kız	7	7	5	2	0	21
Problem çözme becerisi	Erkek	32	21	11	12	14	90
	Kız	20	14	18	14	8	74
Eleştirel düşünme becerisi	Erkek	10	12	16	12	8	58
	Kız	22	29	22	18	8	99
Karar verme becerisi	Erkek	27	33	29	20	23	132
	Kız	24	34	26	18	14	116
Bilgi teknolojiyi kullanma becerisi	Erkek	24	21	15	18	21	99
	Kız	15	15	15	5	2	52
Türkçeyi doğru kullanma becerisi	Erkek	6	8	8	4	4	30
	Kız	13	16	7	6	5	47
Girişimcilik becerisi	Erkek	26	19	15	9	10	79
	Kız	35	20	18	10	4	87

Öğrencilerden Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan 15 beceri içerisinde kendileri için en önemli olan 5 beceriyi sıralamaları istenmiştir. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre beceri sıralamaları tabloda görülmektedir. Erkek öğrencilerin toplamı 258'dir. Erkek öğrenciler 1. sırada en çok problem çözme becerisini f: (32), 2. sırada en çok karar verme becerisini f: (33), 3. sırada en çok gözlem becerisini f: (32), 4. sırada en çok yaratıcı düşünme becerisini f: (41) ve 5. sırada en çok araştırma becerisini f: (47) tercih etmişlerdir.

Kız öğrencilerin toplamı 267'dir. Kız öğrenciler 1. sırada en çok girişimcilik becerisini f: (35), 2. sırada en çok karar verme becerisini f: (34), 3. sırada en çok iletişim becerisini f: (35), 4. sırada en çok yaratıcı düşünme f: (40) ve 5. sırada en çok empati becerisini f: (97) tercih etmişlerdir.

Kız öğrenciler ilk beş beceri tercihleri içerisinde yer alan empati becerisini f: (177), girişimcilik becerisini f: (87), iletişim becerisini f: (139) ve gözlem becerisini f: (135) erkek öğrencilere göre daha önemli görmektedirler. Erkek öğrenciler de

araştırma becerisini f: (106), yaratıcı düşünme becerisini f: (145), sosyal katılım becerisini f: (105), karar verme becerisini f: (132), bilgi teknolojiyi kullanma becerisini f: (99) ve problem çözme becerisini f: (90) kız öğrencilere göre daha önemli görmektedirler.

Tabloya göre; erkek öğrenciler birinci sırada en çok problem çözme becerisini seçmişlerdir. Kız öğrenciler ise birinci sırada en çok girişimcilik becerisini tercih etmişlerdir. Araştırma bulgularına göre cinsiyet durumu öğrencilerin beceri tercihlerini değiştirmektedir. Kız öğrenciler ilk beş beceri tercihleri arasında yer alan empati, girişimcilik, iletişim becerisini ve gözlem becerisini erkek öğrencilere göre daha önemli görmektedirler. Erkek öğrenciler de problem çözme, gözlem, araştırma becerisini kız öğrencilere göre daha önemli görmektedirler.

4.8.SEKİZİNCİ ALT PROBLEME AİT BULGULAR

Araştırmanın sekizinci alt problemi “Öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeylerine göre ilk beş Beceri sıralamaları nasıldır?” sorusudur. Alt problemin çözümüne ilişkin yüzde ve frekans analizi yapılmıştır. Alt probleme ilişkin bulgular tablo 10 ve 11’de gösterilmiştir.

Tablo 10. Öğrencilerin Anne Eğitim Durumlarına Göre İlk Beş Beceri Sıralamaları

	Anne eğitim durumu	1.sıra	2.sıra	3.sıra	4.sıra	5.sıra	Toplam
Araştırma becerisi	Okuma yazma bilmiyor	3	4	4	6	15	32
	İlkokul	11	6	5	8	25	55
	Ortaokul	10	7	5	5	17	44
	Lise	10	6	3	7	20	46
	Lisans	6	2	2	1	8	19
	Yüksek lisans	0	1	1	1	0	3
Empati becerisi	Okuma yazma bilmiyor	5	2	6	9	30	52
	İlkokul	5	8	8	17	33	71
	Ortaokul	5	12	11	15	26	69
	Lise	2	12	7	13	27	61
	Lisans	2	0	2	4	13	21
	Yüksek lisans	2	2	0	0	4	8
Zaman kronolojisi algılama becerisi	Okuma yazma bilmiyor	0	0	2	2	1	5
	İlkokul	0	3	1	6	1	11
	Ortaokul	1	1	1	2	3	8
	Lise	4	0	5	3	4	16
	Lisans	1	0	2	2	2	7
	Yüksek lisans	0	1	0	0	0	1
Yaratıcı düşünme becerisi	Okuma yazma bilmiyor	11	6	6	7	3	33
	İlkokul	8	12	17	21	20	78
	Ortaokul	7	12	15	24	11	69
	Lise	9	10	10	17	19	65
	Lisans	1	6	4	11	8	30

	Yüksek lisans	0	1	0	2	6	9
Sosyal katılım becerisi	Okuma yazma bilmiyor	8	8	8	11	3	38
	İlkokul	8	9	14	8	10	49
	Ortaokul	10	8	5	12	7	42
	Lise	10	9	11	14	8	52
	Lisans	3	3	3	6	3	18
	Yüksek lisans	0	0	0	2	0	2
İletişim becerisi	Okuma yazma bilmiyor	8	15	9	11	6	49
	İlkokul	17	8	21	15	17	78
	Ortaokul	9	13	19	13	10	64
	Lise	12	6	6	12	13	49
	Lisans	3	7	7	5	1	23
	Yüksek lisans	0	0	1	2	1	4
Mekanı algılama becerisi	Okuma yazma bilmiyor	2	2	4	3	0	11
	İlkokul	4	3	5	3	2	17
	Ortaokul	1	4	1	4	1	11
	Lise	6	1	5	3	1	16
	Lisans	1	1	2	0	1	5
	Yüksek lisans	2	0	1	1	0	4
Gözlem becerisi	Okuma yazma bilmiyor	6	10	9	2	3	30
	İlkokul	10	22	16	26	6	80
	Ortaokul	16	5	19	9	6	55
	Lise	11	13	22	17	5	68
	Lisans	2	4	5	9	2	22
	Yüksek lisans	3	0	3	2	0	8
Değişim ve sürekliliği algılama becerisi	Okuma yazma bilmiyor	1	1	5	0	0	7
	İlkokul	4	3	1	1	1	10
	Ortaokul	4	4	2	3	0	13
	Lise	2	8	3	2	1	16
	Lisans	4	3	2	1	0	10
	Yüksek lisans	0	0	1	0	0	1
Problem çözme becerisi	Okuma yazma bilmiyor	8	6	5	6	4	29
	İlkokul	10	4	5	5	5	29
	Ortaokul	9	8	4	4	3	28
	Lise	14	9	9	9	5	46
	Lisans	8	8	5	1	5	27
	Yüksek lisans	3	0	1	1	0	5
Eleştirel düşünme becerisi	Okuma yazma bilmiyor	3	8	4	2	4	21
	İlkokul	8	12	11	13	1	45
	Ortaokul	7	8	9	3	3	30
	Lise	8	10	10	8	7	43
	Lisans	6	3	3	4	1	17
	Yüksek lisans	0	0	1	0	0	1
Karar verme becerisi	Okuma yazma bilmiyor	11	10	9	8	10	48
	İlkokul	15	21	16	6	10	68
	Ortaokul	14	14	12	13	9	62
	Lise	7	14	9	8	4	42
	Lisans	4	5	7	3	4	23
	Yüksek lisans	0	3	2	0	0	5
Bilgi teknolojiyi kullanma becerisi	Okuma yazma bilmiyor	5	4	6	5	3	23
	İlkokul	8	11	8	5	4	36
	Ortaokul	6	6	5	3	8	28
	Lise	13	10	10	5	5	43
	Lisans	6	2	1	4	2	15
	Yüksek lisans	1	3	0	1	1	6
Türkçeyi doğru kullanma becerisi	Okuma yazma bilmiyor	3	2	4	5	0	14
	İlkokul	8	8	3	3	3	25

	Ortaokul	4	8	2	2	3	19
	Lise	4	5	3	0	3	15
	Lisans	0	1	3	0	0	4
	Yüksek lisans	0	0	0	0	0	0
	Okuma yazma bilmiyor	9	5	3	6	1	24
	İlkokul	23	11	10	3	2	49
Girişimcilik becerisi	Ortaokul	13	6	6	5	9	39
	Lise	11	10	10	5	1	37
	Lisans	4	6	3	0	1	14
	Yüksek lisans	1	1	1	0	0	3

Öğrencilere verilen 15 beceri içerisinde kendilerini ifade eden ilk beş beceriyi sıralamaları istenmiştir. Anne eğitim durumlarına göre öğrencilerin beceri sıralamaları tabloda görülmektedir. Annesi okuma yazma bilmeyen öğrenci toplamı 83'tür. Anneleri okuma yazma bilmeyen öğrenciler 1. sırada en çok karar verme becerisini ve yaratıcı düşünme becerisini f: (11), 2. sırada en çok iletişim becerisini f: (15), 3. sırada en çok gözlem becerisini, iletişim, karar verme becerisini f: (9), 4. sırada en çok sosyal katılım ve iletişim becerisini f: (11) ve 5. sırada en çok empati becerisini f: (30) tercih etmişlerdir.

Annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin toplamı 140'tır. Anneleri ilkokul mezunu öğrenciler 1. sırada en çok girişimcilik becerisini f: (23), 2. sırada en çok gözlem becerisini f: (22), 3. sırada en çok iletişim becerisini f: (21), 4. sırada en çok gözlem becerisini f: (26) ve 5. sırada en çok empati becerisini f: (33) tercih etmişlerdir.

Anneleri ortaokul mezunu olan öğrencilerin toplamı 116'dır. Anneleri ortaokul mezunu öğrenciler 1. sırada en çok gözlem becerisini f: (16), 2. sırada en çok karar verme becerisini f: (14), 3. sırada en çok gözlem becerisi ve iletişim becerisini f: (12), 4. sırada en çok yaratıcı düşünme becerisini f: (24), 5. sırada en çok empati becerisini f: (26) tercih etmişlerdir.

Anneleri lise mezunu olan öğrencilerin toplamı 123'tür. Anneleri lise mezunu öğrenciler 1. sırada en çok problem çözme becerisini f: (14), 2. sırada en çok karar verme becerisi, 3. sırada en çok gözlem becerisini f: (22), 4. sırada en çok gözlem ve yaratıcı düşünme becerisini f: (17) ve 5. sırada en çok empati becerisini f: (27) tercih etmişlerdir.

Anneleri lisans mezunu olan öğrencilerin toplamı 51'dir. Anneleri lisans mezunu öğrenciler 1. sırada en çok problem çözme ve gözlem becerisini f: (8), 2.

sırada en çok problem çözme becerisini f: (8) , 3. sırada en çok iletişim becerisi f: (7), 4. sırada en çok yaratıcı düşünme becerisini f: (11) ve 5. sırada en çok empati becerisini f: (13) düşünme becerisini tercih etmişlerdir.

Anneleri yüksek lisans mezunu olan öğrencilerin toplamı 12'dir. Anneleri yüksek lisans mezunu öğrenciler 1. sırada en çok problem çözme ve gözlem becerisini, f: (8), 2. sırada en çok karar verme ve bilgi ve teknolojiyi kullanma becerisini f: (3), 3. sırada en çok gözlem becerisini f: (3), 4. sırada en çok sosyal katılım ve gözlem becerisini f: (2) ve 5. sırada en çok empati becerisini f: (4) becerisini tercih etmişlerdir.

Tabloya göre; öğrencilerin anne eğitim durumlarına göre okuma yazma bilmeyen, ilkökul, ortaokul, lise mezunu annelerin çocukları empati ve gözlem becerisine daha çok önem vermektedirler. Ayrıca okuma yazma bilmeyen, ilkökul, ortaokul mezunu annelerin çocukları iletişim becerisini daha önemli görmektedirler. Lisans ve yüksek lisans mezunu annelerin çocukları ise; problem çözme, yaratıcı düşünme ve empati becerisine daha çok önem vermektedirler.

Tablo 11. Öğrencilerin Baba Eğitim Durumlarına Göre İlk Beş Beceri Tercih Sıralamaları

	Baba eğitim durumu	1.sıra	2.sıra	3.sıra	4.sıra	5.sıra	Toplam
Araştırma becerisi	Okuma yazma bilmiyor	1	0	2	2	5	10
	İlkokul	9	8	6	8	29	60
	Ortaokul	6	7	2	9	17	41
	Lise	13	7	6	5	18	49
	Lisans	8	1	2	3	11	25
	Yüksek lisans	3	3	2	1	5	14
Empati becerisi	Okuma yazma bilmiyor	1	0	2	5	5	13
	İlkokul	6	8	9	16	37	76
	Ortaokul	5	13	10	13	33	74
	Lise	7	8	9	15	27	66
	Lisans	1	6	4	6	19	36
	Yüksek lisans	1	1	0	3	12	17
Zaman kronolojisi algılama becerisi	Okuma yazma bilmiyor	0	0	0	0	1	1
	İlkokul	0	0	3	5	2	10
	Ortaokul	2	1	0	4	2	9
	Lise	2	3	2	2	2	11
	Lisans	0	1	2	3	4	10
	Yüksek lisans	2	0	4	1	0	7
Yaratıcı düşünme becerisi	Okuma yazma bilmiyor	1	4	2	1	3	11
	İlkokul	18	10	11	19	15	73
	Ortaokul	9	10	18	16	9	62
	Lise	3	15	15	17	17	67

	Lisans	2	4	4	23	19	52
	Yüksek lisans	3	4	2	5	4	18
	Okuma yazma bilmiyor	2	2	1	4	1	10
Sosyal katılım becerisi	İlkokul	12	11	13	12	7	55
	Ortaokul	11	12	12	7	9	51
	Lise	9	7	5	15	6	42
	Lisans	4	4	8	7	7	30
	Yüksek lisans	1	1	2	8	1	13
	Okuma yazma bilmiyor	3	4	0	2	3	12
İletişim becerisi	İlkokul	1 4	16	16	19	19	84
	Ortaokul	1 2	13	18	15	13	71
	Lise	1 2	6	16	10	7	51
	Lisans	7	6	9	6	5	33
	Yüksek lisans	1	4	2	6	1	14
	Okuma yazma bilmiyor	0	0	2	1	0	3
Mekan algılama becerisi	İlkokul	3	3	5	3	2	16
	Ortaokul	3	4	3	7	0	17
	Lise	6	1	2	1	2	12
	Lisans	3	3	4	0	0	10
	Yüksek lisans	1	0	2	2	1	6
	Okuma yazma bilmiyor	1	1	2	1	0	5
Gözlem becerisi	İlkokul	1 5	22	23	14	5	79
	Ortaokul	11	9	17	18	8	63
	Lise	8	8	16	16	6	54
	Lisans	11	10	12	15	2	50
	Yüksek lisans	2	3	4	1	1	11
	Okuma yazma bilmiyor	0	1	0	0	0	1
Değişim ve sürekliliği algılama becerisi	İlkokul	4	2	5	2	1	14
	Ortaokul	3	3	2	1	0	9
	Lise	2	6	2	3	0	13
	Lisans	5	6	4	1	1	17
	Yüksek lisans	1	1	1	0	0	3
	Okuma yazma bilmiyor	4	0	1	1	0	6
Problem çözme becerisi	İlkokul	9	10	8	10	5	42
	Ortaokul	8	8	5	4	7	32
	Lise	17	7	3	7	5	39
	Lisans	8	9	7	3	4	31
	Yüksek lisans	6	1	5	1	1	14
	Okuma yazma bilmiyor	0	1	1	1	0	3
Eleştirel düşünme becerisi	İlkokul	5	10	9	12	5	41
	Ortaokul	10	13	8	3	5	39
	Lise	4	12	10	8	4	38
	Lisans	12	3	7	4	2	28
	Yüksek lisans	1	2	3	2	0	8
	Okuma yazma bilmiyor	4	4	3	0	3	14
Karar verme becerisi	İlkokul	20	20	18	13	12	83
	Ortaokul	14	13	12	14	9	62
	Lise	7	15	12	8	5	47
	Lisans	4	11	8	2	4	29
	Yüksek lisans	2	4	2	1	4	13
	Okuma yazma bilmiyor	2	1	2	1	0	6
Bilgi teknolojiyi	İlkokul	8	11	10	4	6	39

kullanma becerisi	Ortaokul	8	7	7	7	8	37
	Lise	9	4	5	3	4	25
	Lisans	8	8	6	7	4	33
	Yüksek lisans	4	5	0	1	1	11
Türkçeyi doğru kullanma becerisi	Okuma yazma bilmiyor	2	2	2	2	0	8
	İlkokul	7	8	5	7	1	28
	Ortaokul	5	6	1	0	1	13
	Lise	0	5	2	0	6	13
	Lisans	4	3	5	1	1	14
Girişimcilik becerisi	Yüksek lisans	1	0	0	0	0	1
	Okuma yazma bilmiyor	0	1	1	0	0	2
	İlkokul	20	11	9	6	4	50
	Ortaokul	17	5	9	6	3	40
	Lise	14	9	8	3	4	38
	Lisans	7	9	2	3	1	22
	Yüksek lisans	4	4	4	1	2	15

Öğrencilere verilen 15 beceri içerisinde kendilerini ifade eden ilk beş beceriyi sıralamaları istenmiştir. Baba eğitim durumlarına göre öğrencilerin beceri sıralamaları tabloda görülmektedir. Babası okuma yazma öğrenci toplamı 21'dir. Babası okuma yazma bilmeyen öğrenciler 1. sırada en çok karar verme becerisini f: (4), 2. sırada en çok karar verme ve yaratıcı düşünme becerisini f: (4), 3. sırada en çok karar verme becerisini f: (3), 4. Sırada en çok empati becerisini f: (5) ve 5. sırada en çok araştırma ve empati becerisini f: (5) tercih etmişlerdir.

Babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin toplamı 150'dir. Babaları ilkokul mezunu öğrenciler 1.sırada en çok karar verme ve girişimcilik becerisini f: (20), 2. sırada en çok gözlem becerisini f: (22), 3. sırada en çok gözlem becerisini f: (23), 4. sırada en çok yaratıcı düşünme ve iletişim becerisini f: (19) ve 5. sırada en çok empati ve araştırma becerisini tercih etmişlerdir.

Babaları ortaokul mezunu olan öğrencilerin toplamı 113'tür. Babaları ortaokul mezunu öğrenciler 1. sırada en çok girişimcilik becerisini f: (17), 2. sırada en çok eleştirel düşünme becerisini, karar verme becerisi, empati ve iletişim becerisini f: (13), 3. sırada en çok yaratıcı düşünme ve iletişim becerisini f: (18), 4. sırada en çok gözlem becerisini f: (18) ve 5. sırada en çok empati becerisini f: (33) tercih etmişlerdir.

Babaları lise mezunu olan öğrencilerin toplamı 113'tür. Babaları lise mezunu öğrenciler 1. sırada en çok problem çözme becerisini f: (17), 2. sırada en çok karar verme ve yaratıcı düşünme becerisini f: (15), 3. sırada en çok iletişim ve gözlem

becerisini f: (16) , 4. sırada en çok yaratıcı düşünme becerisini f: (17) ve 5. sırada en çok empati becerisini f: (27) tercih etmişlerdir.

Babaları lisans mezunu olan öğrencilerin toplamı 51'dir. Babaları lisans mezunu öğrenciler 1. sırada en çok eleştirel becerisini f: (12), 2. sırada en çok karar verme becerisini f: (11), 3. sırada en çok gözlem becerisini f: (12), 4. sırada en çok yaratıcı düşünme becerisini f: (23) ve 5. sırada en çok empati ve yaratıcı düşünme becerisini f: (19) tercih etmişlerdir.

Babaları yüksek lisans mezunu olan öğrencilerin toplamı 33'dür. Babaları yüksek lisans mezunu öğrenciler 1. sırada en çok problem çözme becerisini f: (8), 2. sırada en çok bilgi ve teknolojiyi kullanma becerisini f: (5), 3. sırada en çok problem çözme becerisini f: (5), 4. sırada en çok sosyal katılım becerisini f:(8) ve 5. Sırada en çok empati becerisini f: (12) tercih etmişlerdir.

Tabloya göre; okuma yazma bilmeyen -ilkokul mezunu babaların çocukları karar verme, yaratıcı düşünme empati becerisine ilk beş beceri tercihleri arasında yer vermişlerdir. Okuma yazma bilmeyen -ilkokul mezunu babaların çocukları karar verme becerisini f: (97), yaratıcı düşünme becerisini f: (84) tercih etmişlerdir. Lise, lisans ve lisans üstü mezun babaların çocukları karar verme f: (89), yaratıcı düşünme f: (137), empati f: (119) becerilerini seçmişlerdir. Empati becerisi tüm eğitim kademelerinde ilk beş beceri tercihleri arasında yer almıştır.

4.9.DOKUZUNCU ALT PROBLEME AİT BULGULAR

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi “Öğrencilerin aile gelir durumuna göre ilk beş beceri sıralamaları nasıldır?” sorusudur. Alt problemin çözümüne ilişkin frekans analizi yapılmıştır. Alt probleme ilişkin bulgular tablo 12’ de gösterilmiştir.

Tablo 12. Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Ortalama Gelir Durumlarına Göre İlk Beş Beceri Sıralamaları

	Ailenizin aylık ortalama geliri	1.sıra	2.sıra	3.sıra	4.sıra	5.sıra	Toplam
Araştırma becerisi	0-1000	4	6	4	10	17	41
	1001-2000	15	8	5	8	33	69
	2001-4000	12	8	7	6	25	58
	4000 ve üzeri	9	4	4	4	10	31
Empati becerisi	0-1000	8	10	6	13	20	57
	1001-2000	7	8	12	18	55	100

	2001-4000	4	14	9	21	42	90
	4000 ve üzeri	2	4	7	6	17	36
Zaman kronolojiyi algılama becerisi	0-1000	0	0	3	1	4	8
	1001-2000	0	1	2	5	2	10
	2001-4000	2	4	2	6	3	17
	4000 ve üzeri	4	0	4	3	2	13
Yaratıcı düşünme becerisi	0-1000	12	11	10	5	9	47
	1001-2000	11	11	21	32	19	94
	2001-4000	8	17	17	31	25	98
	4000 ve üzeri	5	8	4	14	14	45
Sosyal katılım becerisi	0-1000	8	8	10	9	6	41
	1001-2000	13	14	12	15	9	63
	2001-4000	12	9	11	19	11	62
	4000 ve üzeri	6	6	8	10	5	35
İletişim becerisi	0-1000	8	9	12	13	16	58
	1001-2000	16	18	23	23	13	93
	2001-4000	16	8	21	15	19	79
	4000 ve üzeri	9	14	5	7	0	35
Mekanı algılama becerisi	0-1000	1	4	1	3	2	11
	1001-2000	6	3	8	6	0	23
	2001-4000	5	3	6	4	2	20
	4000 ve üzeri	4	1	3	1	1	10
Gözlem becerisi	0-1000	8	11	8	12	2	41
	1001-2000	20	19	29	19	8	95
	2001-4000	16	21	27	23	8	95
	4000 ve üzeri	4	5	11	11	4	35
Değişim ve sürekliliği algılama becerisi	0-1000	1	4	4	1	0	10
	1001-2000	6	4	4	3	1	18
	2001-4000	4	8	2	1	0	15
	4000 ve üzeri	4	3	4	2	1	14
Problem çözme becerisi	0-1000	8	2	5	5	3	23
	1001-2000	16	15	8	11	6	56
	2001-4000	19	13	8	7	7	54
	4000 ve üzeri	10	5	8	3	6	31
Eleştirel düşünme becerisi	0-1000	4	5	11	5	2	27
	1001-2000	9	21	10	11	3	54
	2001-4000	14	11	13	11	9	58
	4000 ve üzeri	5	4	4	3	2	18
Karar verme becerisi	0-1000	13	11	11	11	9	55
	1001-2000	18	26	22	13	15	94
	2001-4000	16	19	17	10	7	69
	4000 ve üzeri	4	10	5	4	6	29
Bilgi teknolojiyi kullanma becerisi	0-1000	8	5	6	3	6	28
	1001-2000	8	12	9	9	7	45
	2001-4000	17	14	11	7	4	53
	4000 ve üzeri	6	5	4	4	6	25
Türkçeyi doğru kullanma becerisi	0-1000	7	7	4	4	1	23
	1001-2000	7	12	4	3	3	29
	2001-4000	4	3	5	1	4	17
	4000 ve üzeri	1	2	2	2	1	8
Girişimcilik becerisi	0-1000	10	7	5	5	3	30
	1001-2000	27	8	11	5	6	57
	2001-4000	19	18	12	6	3	58
	4000 ve üzeri	5	6	5	3	2	21

Öğrencilere Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan 15 beceri içerisinde kendileri için en önemli olan 5 beceriyi sıralamaları istenmiştir. Öğrencilerin ailelerinin aylık ortalama gelir durumlarına göre ilk beş beceri sıralamaları tabloda görülmektedir.

Aile aylık ortalama gelir durumlarına göre 0-1000 TL arasında ailesinin geliri olan öğrenci sayısı 100' dür. Aile gelir durumu 0-1000 TL olan öğrenciler 1. sırada en çok karar verme becerisini f: (13), 2. sırada en çok gözlem, karar verme becerisini f: (11), 3. sırada en çok iletişim becerisini f: (12) , 4. sırada en çok empati ve iletişim becerisini f: (13) ve 5. sırada en çok empati becerisini f: (20) tercih etmişlerdir.

Aile aylık ortalama gelir durumlarına göre 1001-2000 TL arasında ailesinin geliri olan öğrenci sayısı 1810'dir. Aile gelir durumu 10001-2000 TL olan öğrenciler 1. sırada en çok girişimcilik becerisini f: (27), 2. sırada en çok karar verme becerisini f: (26), 3. sırada en çok gözlem becerisini f: (29), 4. sırada en çok yaratıcı düşünme becerisini f: (21) ve 5. sırada en çok empati becerisini f: (55) tercih etmişlerdir.

Aile aylık ortalama gelir durumlarına göre 2001 - 4000 TL arasında ailesinin geliri olan öğrenci sayısı 168'dir. Aile gelir durumu 2001-4000 TL olan öğrenciler 1.sırada en çok problem çözme ve girişimcilik becerisini f: (19), 2. sırada en çok gözlem becerisi f: (21) ,3. Sırada en çok gözlem becerisini f: (27) ,4. Sırada en çok yaratıcı düşünme becerisini f: (31) ve 5. sırada en çok empati becerisini f: (42) tercih etmişlerdir.

Aile aylık ortalama gelir durumlarına göre 4001 TL ve üzerinde ailesinin geliri olan öğrenci sayısı 77'dir. Aile gelir durumu 4001 TL olan öğrenciler 1. sırada en çok problem çözme becerisini f: (10), 2. sırada en çok iletişim becerisini f: (14), 3. sırada en çok gözlem becerisini f: (11) ,4. sırada en çok yaratıcı düşünme becerisini f: (14) ve 5. sırada en çok empati becerisini f: (17) tercih etmişlerdir.

Aile aylık ortalama gelir durumlarına göre tüm gelir gruplarında empati becerisi ilk beş beceri arasında yer almaktadır.0-1000 TL arasında olan öğrenciler (f:57), 10001-2000 TL arasında olan öğrenciler f: (100), 2001-4000 TL arasında ailesinin geliri olanlar f: (90) , 4000 TL üzerinde ailesinin geliri olan öğrenciler f: (37) ilk beş beceri tercihleri içerisinde empati becerisini tercih etmişlerdir.

Tabloya göre; 0-1000 TL arasında ailesinin geliri olan öğrenciler karar verme becerisini f: (55) ve 1001-2000 TL arasında olanlar f: (94), 1001-2000 TL arasında ailesinin gelir durumu öğrenciler gözlem becerisine f: (95) ve 2001-4000 TL arasında ailesinin geliri olanlar gözlem becerisini f: (95) tercih etmişlerdir. Aile gelir durumları 2001-4000 TL olan ve 4001 TL üzerinde olan öğrenciler yaratıcı düşünme becerisini f: (45) ve gözlem becerisini f: (35) tercih etmişler ve öğrenciler bu becerilere daha çok önem vermektedirler.

4.10.ONUNCU ALT PROBLEME AİT BULGULAR

Araştırmanın onuncu alt problemi “Öğrencilerin okulda aktif olarak kulüp veya takım üyelik durumuna göre ilk beş beceri sıralamaları nasıldır?” sorusudur. Alt problemin çözümüne ilişkin frekans analizi yapılmıştır. Alt probleme ilişkin bulgular tablo 13’ de gösterilmiştir.

Tablo 13. Öğrencilerin Okulda Aktif Olarak Kulüp Veya Takım Üyelik Durumu Göre İlk Beş Beceri Sıralamaları

	Okulda aktif olarak kulüp veya takım üyelik durumu	1.sıra	2.sıra	3.sıra	4.sıra	5.sıra	Toplam
		Araştırma becerisi	Evet	8	6	6	11
	Hayır	32	20	14	17	63	146
Empati becerisi	Evet	4	4	10	20	38	76
	Hayır	17	32	24	38	95	206
Zaman kronolojisi algılama becerisi	Evet	0	1	1	2	1	5
	Hayır	6	4	10	13	10	43
Yaratıcı düşünme becerisi	Evet	12	12	17	26	13	80
	Hayır	24	35	35	55	54	203
Sosyal katılım becerisi	Evet	15	10	6	17	8	56
	Hayır	24	27	35	36	23	145
İletişim becerisi	Evet	15	11	16	13	8	63
	Hayır	34	38	45	45	40	202
Mekan algılama becerisi	Evet	2	2	7	4	1	16
	Hayır	14	9	11	10	4	48
Gözlem becerisi	Evet	9	15	17	6	6	53
	Hayır	39	38	57	59	16	209
Değişim ve sürekliliği algılama becerisi	Evet	3	5	4	2	0	14
	Hayır	12	14	10	5	2	43
Problem çözme becerisi	Evet	13	13	12	7	5	50
	Hayır	39	22	17	19	17	114
Eleştirel düşünme becerisi	Evet	5	12	9	8	2	36
	Hayır	27	29	29	22	14	121
Karar verme becerisi	Evet	17	20	10	6	12	65
	Hayır	34	46	45	32	25	182
Bilgi teknolojiyi kullanma becerisi	Evet	12	6	10	6	13	47
	Hayır	27	30	20	17	10	104

Türkçeyi doğru kullanma becerisi	Evet	4	8	5	6	2	25
	Hayır	15	16	10	4	7	52
Girişimcilik becerisi	Evet	17	11	6	2	6	42
	Hayır	42	28	27	17	8	122

Öğrencilere Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan 15 beceri içerisinde kendileri için en önemli olan 5 beceriyi sıralamaları istenmiştir. Öğrencilerin aktif olarak kulüp veya takım üyelik durumuna göre ilk beş beceri sıralamaları tabloda görülmektedir. Kulüp veya takımlara aktif katılan öğrencilerin toplamı 141'dir. Kulüp veya takımlara aktif katılanlar 1. sırada en çok karar verme becerisini ve girişimcilik becerisini f: (17) , 2. sırada en çok karar verme becerisini f: (20), 3. sırada en çok gözlem, yaratıcı düşünme becerisini f: (17), 4. sırada en çok yaratıcı düşünme becerisini f: (26) ve 5. sırada en çok empati becerisini f: (38) tercih etmişlerdir.

Kulüp veya takımlara aktif katılmayan öğrencilerin toplamı 384 'tür. Kulüp veya takımlara aktif katılmayanlar 1. sırada en çok girişimcilik becerisini f: (42), 2. sırada en çok karar verme becerisini f: (46), 3. sırada en çok gözlem becerisini f: (57), 4. sırada en çok gözlem becerisini f: (59) ve 5. sırada en çok empati becerisini f: (63) tercih etmişlerdir.

Öğrencilerden aktif olarak kulüp veya takım üye olanlar ve olmayanlar ilk beş beceri tercihleri arasında empati becerisi toplam f: (282), girişimcilik becerisini f: (146) öğrenci tarafından tercih etmişlerdir. Kulüp veya takımlara aktif katılmayan öğrencilerin ilk beş beceri tercihleri arasında toplam f: (209) öğrenci Sosyal Bilgiler dersine özgü olan gözlem becerisini seçmiştir.

Tabloya göre okulda; grup veya takımlara aktif katılan öğrenciler karar verme ve yaratıcı düşünme becerisini diğer becerilere göre daha önemli görmektedirler. Grup veya takımlara aktif katılmayan öğrenciler ise gözlem ve karar verme becerilerini diğer becerilere göre daha çok tercih etmişlerdir.

4.11.ON BİRİNCİ ALT PROBLEME AİT BULGULAR

Araştırmanın on birinci alt problemi “Velilerin cinsiyet durumlarına göre ilk beş beceri sıralamaları nasıldır?” sorusudur. Alt problemin çözümüne ilişkin frekans analizi yapılmıştır. Alt probleme ilişkin bulgular tablo 14’ de gösterilmiştir.

Tablo 14. Velilerin Cinsiyetlerine Göre İlk Beş Beceri Tercih Sıralamaları

	Cinsiyet	1.sıra	2.sıra	3.sıra	4.sıra	5.sıra	Toplam
Araştırma becerisi	Erkek	13	10	12	9	15	59
	Kadın	17	11	15	11	14	68
Empati becerisi	Erkek	13	4	7	14	21	59
	Kadın	5	5	11	21	37	79
Zaman kronolojisi algılama becerisi	Erkek	4	2	5	5	2	18
	Kadın	6	4	2	7	3	22
Yaratıcı düşünme becerisi	Erkek	13	7	8	13	11	52
	Kadın	15	8	16	15	10	64
Sosyal katılım becerisi	Erkek	7	10	6	9	9	41
	Kadın	18	7	15	17	5	62
İletişim becerisi	Erkek	10	17	17	14	17	75
	Kadın	17	19	18	14	18	86
Mekan algılama becerisi	Erkek	4	10	7	7	1	29
	Kadın	1	13	12	9	3	38
Gözlem becerisi	Erkek	7	17	12	10	2	48
	Kadın	20	18	12	12	9	71
Değişim ve sürekliliği algılama becerisi	Erkek	4	9	3	1	0	17
	Kadın	3	6	8	6	2	25
Problem çözme becerisi	Erkek	15	11	8	15	9	58
	Kadın	7	16	16	4	15	58
Eleştirel düşünme becerisi	Erkek	8	6	11	5	7	37
	Kadın	8	10	6	8	9	41
Karar verme becerisi	Erkek	16	17	17	12	15	76
	Kadın	21	22	11	25	16	95
Bilgi teknolojiyi kullanma becerisi	Erkek	4	8	6	6	5	29
	Kadın	6	9	7	2	4	28
Türkçeyi doğru kullanma becerisi	Erkek	5	4	3	10	13	35
	Kadın	10	9	14	8	20	61
Girişimcilik becerisi	Erkek	12	5	14	6	7	44
	Kadın	16	13	7	11	5	52

Velilere Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan 15 beceri içerisinde kendileri için en önemli olan 5 beceriyi sıralamaları istenmiştir. Velilerin cinsiyetlerine göre beceri sıralamaları tabloda görülmektedir. Erkek velilerin toplamı

136'dır. Erkek veliler 1. sırada en çok karar verme becerisini f: (16), 2. sırada en çok karar verme, gözlem becerisi ve iletişim becerisini f: (17), 3. sırada en çok karar verme ve iletişim becerisini f: (17) tercih etmişlerdir. Erkek velilerden karar verme becerisini seçenlerin toplamı f: (76)'dır. 4. sırada en çok problem çözme becerisini f: (15) ve 5. sırada en çok empati becerisini f: (21) tercih etmişlerdir.

Kadın velilerin toplamı 170'dir. Kadın veliler 1. sırada en çok karar verme becerisini f: (21), 2. sırada en çok karar verme becerisini f: (22), 3. sırada en çok iletişim becerisini f: (18), 4. sırada en çok karar verme becerisini f: (25) seçmişlerdir. 5. Sırada en çok empati becerisini f: (37) tercih etmişlerdir.

Tabloya göre; velilerin cinsiyetlerine göre beceri sıralamalarında erkek ve kadın veliler ilk sıraya karar verme becerisini seçmişlerdir. Erkek velilerin ilk beş beceri sıralamalarında iletişim becerisi, problem çözme ve empati becerisi yer almaktadır. Erkek veliler problem çözme becerisini kadın velilerden daha fazla önemsemektedirler. Kadın velilerin 1. 2. ve 4. tercihlerinde en çok karar verme becerisi tercih edilmiştir. Kadın velilerden karar verme becerisini seçenlerin toplamı f: (95)'tir. Kadın ve erkek velilerin ilk beş beceri tercihleri arasında karar verme, iletişim ve empati becerisi de yer almaktadır.

4.12.ON İKİNCİ ALT PROBLEME AİT BULGULAR

Araştırmanın on ikinci alt problemi “Velilerin gelir durumlarına göre ilk beş beceri sıralamaları nasıldır?” sorusudur. Alt problemin çözümüne ilişkin frekans analizi yapılmıştır. Alt probleme ilişkin bulgular tablo 15’de gösterilmiştir.

Tablo 15. Velilerin Gelir Durumlarına Göre İlk Beş Beceri Sıralamaları

	Gelir	1.sıra	2.sıra	3.sıra	4.sıra	5.sıra	Toplam
Araştırma becerisi	0-1000	14	9	6	8	10	47
	1001-2000	7	5	11	6	11	40
	2001-4000	9	3	10	4	9	35
	4000 ve üzeri	0	4	0	2	1	7
Empati becerisi	0-1000	5	1	7	16	19	48
	1001-2000	6	7	6	10	26	55
	2001-4000	6	0	3	7	13	29
	4000 ve üzeri	1	1	2	2	0	6
Zaman kronolojisi algılama becerisi	0-1000	1	5	3	3	1	13
	1001-2000	6	1	1	4	2	14
	2001-4000	2	0	3	5	2	12
	4000 ve üzeri	1	0	0	0	0	1
Yaratıcı düşünme becerisi	0-1000	10	5	7	4	5	31

	1001-2000	11	5	8	15	9	48
	2001-4000	7	5	7	9	5	33
	4000 ve üzeri	0	0	2	0	2	4
Sosyal katılım becerisi	0-1000	9	5	7	6	7	34
	1001-2000	10	6	6	12	6	40
	2001-4000	5	6	7	7	1	26
	4000 ve üzeri	1	0	1	1	0	3
İletişim becerisi	0-1000	7	14	10	8	11	50
	1001-2000	11	11	16	9	13	60
	2001-4000	6	9	8	9	9	41
	4000 ve üzeri	3	2	1	2	2	10
Mekanı algılama becerisi	0-1000	3	5	6	5	0	19
	1001-2000	1	9	6	6	1	23
	2001-4000	0	9	7	5	2	23
	4000 ve üzeri	1	0	0	0	1	2
Gözlem becerisi	0-1000	6	11	7	7	8	39
	1001-2000	13	14	12	9	1	49
	2001-4000	6	10	4	3	2	25
	4000 ve üzeri	2	0	1	3	0	6
Değişim ve sürekliliği algılama becerisi	0-1000	1	3	6	5	1	16
	1001-2000	2	4	3	2	1	12
	2001-4000	3	6	2	0	0	11
	4000 ve üzeri	1	2	0	0	0	3
Problem çözme becerisi	0-1000	6	5	7	1	6	25
	1001-2000	8	11	9	9	9	46
	2001-4000	6	9	6	8	9	38
	4000 ve üzeri	2	2	2	1	0	7
Eleştirel düşünme becerisi	0-1000	4	4	7	3	5	23
	1001-2000	5	8	5	5	6	29
	2001-4000	6	4	4	4	3	21
	4000 ve üzeri	1	0	1	1	2	5
Karar verme becerisi	0-1000	9	12	9	13	8	51
	1001-2000	17	17	14	15	15	78
	2001-4000	12	9	4	8	5	38
	4000 ve üzeri	0	1	1	1	3	6
Bilgi teknolojiyi kullanma becerisi	0-1000	4	6	4	3	5	22
	1001-2000	3	4	6	3	2	18
	2001-4000	3	7	3	2	2	17
	4000 ve üzeri	0	0	0	0	0	0
Türkçeyi doğru kullanma becerisi	0-1000	7	4	4	8	9	32
	1001-2000	6	6	6	6	10	34
	2001-4000	2	3	6	4	14	29
	4000 ve üzeri	0	0	1	0	0	1
Girişimcilik becerisi	0-1000	10	7	6	6	1	30
	1001-2000	10	9	7	5	4	35
	2001-4000	8	1	7	6	5	27
	4000 ve üzeri	0	1	1	0	2	4

Velilere Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan 15 beceri içerisinde kendileri için en önemli olan 5 beceriyi sıralamaları istenmiştir. Velilerin gelir durumlarına göre beceri sıralamaları tabloda görülmektedir. Gelir durumuna göre 0-1000 TL arasında geliri olan veli sayısı 95 tir. 0-1000 TL geliri olan veliler 1.sırada en çok araştırma becerisini f: (14), 2. sırada en çok iletişim becerisini f: (14), 3.

sırada en çok iletişim becerisini f: (10), 4. sırada en çok empati becerisini f: (16) ve 5. sırada en çok empati becerisini f: (19) tercih etmişlerdir.

Gelir durumuna göre 1001- 2000 TL arasında geliri olan veli sayısı 117'dir. Aile gelir durumuna göre 1001-2000 TL arasındaki geliri olan veliler 1. sırada en çok karar verme becerisini f:(17), 2. sırada en çok karar verme becerisini f: (17), 3. sırada en çok iletişim becerisini f: (16), 4. Sırada en çok yaratıcı düşünme becerisini f: (15) ve 5. sırada en çok empati becerisini f: (26) tercih etmişlerdir.

Gelir durumuna göre 2001 ve 4000 TL geliri olan veli sayısı 81'dir. Aile gelir durumuna göre 2001 ve 4000 TL geliri olan veliler 1. sıraya en çok karar verme becerisini f: (12), 2. sırada en çok gözlem becerisini f: (10), 3. sırada en çok araştırma becerisini f: (10) , 4. sırada en çok iletişim becerisini ve yaratıcı düşünme becerisini f: (9) ve 5. sırada en çok empati becerisini f: (13) tercih etmişlerdir.

Aile gelir durumuna göre 4001 TL ve üzeri geliri olan veliler 1. sıraya en çok iletişim becerisini f: (3), 2. sırada en çok araştırma becerisini f: (4), 3. sırada en çok empati, yaratıcı düşünme ve problem çözme becerisini f: (2), 4. sırada en çok gözlem becerisini f: (3) ve 5. sırada en çok karar verme becerisini f: (3) tercih etmişlerdir.

Tabloya göre; 0-1000 TL geliri olan velilerin ilk beş beceri tercihleri arasında empati becerisi toplam f: (48) veli tarafından seçilmiştir. 1001-2000 TL geliri olan velilerin ilk beş beceri tercihleri arasında karar verme becerisi toplam f: (78) veli tarafından seçilmiştir. 2001 TL- 4000 TL geliri olan velilerin ilk beş beceri tercihleri arasında karar verme becerisini toplam f: (38) veli tarafından seçilmiştir. Ayrıca 400 TL ve üzeri gelire sahip olan iletişim becerisini ilk beş beceri tercihleri arasında toplamda f: (10) tercih etmişlerdir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1.SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmada, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, ortaokul öğrencilerinin ve velilerin sosyal bilgiler öğretim programında yer alan becerilerden hangilerine daha fazla önem verdiğini tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 12 farklı alt probleme cevap aranarak, veli, öğrenci ve öğretmenlerden veri toplanarak analiz edilmiştir.

Araştırma sonucuna göre; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin en önemli gördükleri becerinin problem çözme becerisi olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin ilk beş beceri tercihlerine baktığımızda problem çözme, araştırma, yaratıcı düşünme becerisi gibi öğrenciyi düşündüren araştırmaya önem veren becerilerin daha önemli olduğu görülmüştür. En son sırada girişimcilik becerisinin olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersine özgü becerilerden en önemli gördükleri beceri gözlem becerisidir. Sosyal bilgiler dersine özgü becerilerden en önemsiz görülen beceri ise değişim ve sürekliliği algılama ve mekânı algılama becerisidir. Öğretmenlerin cinsiyet durumlarına göre erkek ve kadın öğretmenler problem çözme becerisine çok önem vermektedirler. İki grupta da problem çözme becerisi ilk sırada en çok tercih edilen beceridir. Erkek ve kadın öğretmenler iletişim becerisine çok önem vermektedirler. Kadın öğretmenler Sosyal Bilgiler dersine özgü olan değişim ve sürekliliği algılama becerisini ve genel becerilerden araştırma becerisini erkek öğretmenlerden farklı olarak ilk beş beceri tercihleri arasında seçmişlerdir. Erkek öğretmenler ise ilk beş beceri tercihleri arasında kadın öğretmenlerden farklı olarak eleştirel düşünme becerisini tercih etmişlerdir.

Öğretmenlerin kıdem durumlarına göre, 1-5 ve 6-10 yıl kıdemleri olan öğretmenler problem çözme, yaratıcı düşünme ve araştırma becerisi ve eleştirel düşünme gibi düşünmeye dayalı becerileri ilk beş beceri tercihleri arasında yer almaktadır. Ayrıca sosyal katılım ve empati becerilerine ilk beş tercihleri arasında

seçmişler. 1-15, 21-25, 26-30 ve 31 ve üzeri kıdemleri olan öğretmenler araştırma, Türkçeyi doğru ve etkili kullanma ve iletişim becerisini ilk beş beceri tercihleri arasında seçmişlerdir. İletişim ve Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerisi birbiriyle ilişkili becerilerdir. Öğretmenlerimiz Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerisine ve iletişim becerisine çok önem vermektedirler. Araştırma, eleştirel düşünme ve iletişim becerisi tüm kıdem yıllarında ilk beş beceri tercihleri arasında tercih edilmiştir. Öğretmenler araştırma, eleştirel düşünme ve iletişim becerilerine çok önem vermektedirler. 1-5, 11-15, 26-30 yıl kıdem durumu olan öğretmenler Sosyal Bilgiler dersine özgü olan zaman ve kronolojiyi algılama becerisini tercih etmişlerdir. 6-10 yıl kıdem durumu olan öğretmenler değişim ve sürekliliği algılama becerisini ve 16-20 yıl mekanı algılama becerisini tercih etmişlerdir. Eğitim Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenler ilk sırada en çok problem çözme becerisini tercih etmişlerdir. Ayrıca Fen Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenler ilk sırada bilgi ve teknolojiyi kullanma becerisini de tercih etmişlerdir. Her iki fakülte mezunu öğretmenler ilk beş beceri tercihleri arasında iletişim becerisini seçmişlerdir. Eğitim Fakültesi öğretmenler toplamda İletişim becerisini f:(44) ve Fen Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenler toplamda iletişim becerisini f:(8) tercih etmişlerdir. Araştırma bulgularına göre Eğitim Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenler iletişim ve problem çözme becerisine çok önem vermektedirler. Öğretmenlerin hizmet içi eğitim alma durumlarına göre; hizmet içi eğitim alan ve almayan öğretmenler ilk sırada en çok problem çözme becerisini tercih etmişlerdir. Araştırma bulgularına göre hizmet içi eğitim alan öğretmenler Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerisini ilk beş beceri tercihi arasında 3. Sırada en çok tercih etmişlerdir. Ayrıca dördüncü ve beşinci sırada da iletişim becerisini tercih etmişlerdir. Programla ilgili hizmet içi eğitim alan öğretmenler ve hizmet içi eğitim almayan öğretmenler toplamda en çok iletişim becerisini tercih etmişlerdir. 5. 6. 7. Sınıfların dersine giren öğretmenler iletişim becerisini ve Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerisini ilk beş beceri tercihleri arasında seçmişlerdir. 5. 6. 7. sınıfların dersine giren öğretmenler iletişim becerisine çok önem vermektedirler. 5. 6.sınıfların ve tüm sınıfların dersine giren öğretmenler Sosyal Bilgiler dersine özgü olan değişim ve sürekliliği algılama becerisini ilk beş tercihleri arasında seçmişlerdir. Ayrıca 5. sınıfların dersine giren öğretmenler Sosyal Bilgiler dersine özgü olan zaman ve kronolojiyi algılama becerisini de ilk beş tercihleri arasında seçmişlerdir.

Diğer taraftan, öğrencilerin en önemli gördükleri beceri girişimcilik becerisidir. En yüksek ifadeyi takiben problem çözme becerisi, karar verme becerisi ve iletişim becerisi izlemektedir. Öğrenciler tarafından en önemsiz görülen beceri ise Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerisidir. Öğrenciler tarafından girişimcilik becerisi ilk sırada tercih edilmiştir. Öğrenciler tarafından girişimcilik becerisinin çok önemsemesinin nedenleri arasında kendini kanıtlama istekleri, yeni bir ürün ortaya koyma, karşılaştıkları problemlere çözüm aramak istemeleri ve ergenliğin etkisi olabilir. Ortaokul öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinin kendine özgü becerilerinden gözlem becerisini en önemli beceri olarak görmektedirler. En önemsiz gördükleri beceri ise zaman ve kronolojiyi algılama becerisidir. Araştırma sonuçlarına göre, Sosyal bilgiler dersinin kendine özgü becerilerinden gözlem becerisini öğretmen ve öğrenciler ilk sırada seçmişlerdir. Öğretmen ve öğrenciler gözlem becerisine çok önem vermektedirler. Gözlem becerisi çeşitli şekillerde olayların ve olguların incelenmesini, öğrencilerdeki merak duygusunun gelişmesini ve öğrencilerin dikkatlerini olaylara yoğunlaştırmalarını, olayların içinde yaşayarak öğrenmelerini sağlar. Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve öğrencilerin gözlem becerisini ilk sırada tercih etmelerinde bu nedenler etkili olmuş olabilir. Erkek öğrenciler birinci sırada en çok problem çözme becerisini seçmişlerdir. Kız öğrenciler ise birinci sırada en çok girişimcilik becerisini tercih etmişlerdir. Araştırma bulgularına göre cinsiyet durumu öğrencilerin beceri tercihlerini değiştirmektedir. Kız öğrenciler ilk beş beceri tercihleri arasında yer alan empati, girişimcilik, iletişim becerisini ve gözlem becerisini erkek öğrencilere göre daha önemli görmektedirler. Erkek öğrenciler de problem çözme, gözlem, araştırma becerisini kız öğrencilere göre daha önemli görmektedirler. Öğrencilerin anne eğitim durumlarına göre, okuma yazma bilmeyen, ilkokul, ortaokul, lise mezunu annelerin çocukları empati ve gözlem becerisine daha çok önem vermektedirler. Ayrıca okuma yazma bilmeyen, ilkokul, ortaokul mezunu annelerin çocukları iletişim becerisini daha önemli görmektedirler. Lisans ve yüksek lisans mezunu annelerin çocukları ise; problem çözme, yaratıcı düşünme ve empati becerisine daha çok önem vermektedirler. Öğrencilerin baba eğitim durumlarına göre, okuma yazma bilmeyen -ilkokul mezunu babaların çocukları karar verme, yaratıcı düşünme empati becerisine ilk beş beceri tercihleri arasında yer vermişlerdir. Lise, lisans ve lisans üstü mezun babaların çocukları karar verme, yaratıcı düşünme ve empati becerilerini seçmişlerdir. Empati becerisi tüm eğitim kademelerinde ilk beş beceri tercihleri arasında yer almıştır. Öğrencilerin ailelerinin aylık ortalama gelir

durumlarına göre tüm gelir düzeylerinin ilk beş beceri tercihleri arasında empati beceri yer almaktadır. Araştırma bulgularına göre 0-1000 tl ve 1001-2000tl arasında ailesinin geliri olan öğrenciler karar verme ve gözlem becerisine daha çok önem vermektedirler. Aile gelir durumları 2001-4000 ve 40001 üzeri olan öğrenciler problem çözme, gözlem ve yaratıcı düşünme becerisi tercih etmişlerdir. Öğrencilerden aktif olarak kulüp veya takıma üye olanlar ve olmayanlar ilk beş beceri tercihleri arasında empati becerisi ve girişimcilik becerisini tercih etmişlerdir. Grup veya takımlara aktif katılan öğrenciler karar verme ve yaratıcı düşünme becerisini diğer becerilere göre daha önemli görmektedirler. Grup veya takımlara aktif katılmayan öğrenciler ise gözlem ve karar verme becerilerini diğer becerilere göre daha çok tercih etmişlerdir. Kulüp veya takımlara aktif katılmayan öğrencilerin ilk beş beceri tercihleri arasında Sosyal Bilgiler dersine özgü olan gözlem becerisi yer almaktadır.

Araştırmanın diğer bir örneklem grubu velilerdir. Velilerin en önemli gördükleri beceri karar verme becerisidir. En yüksek ifadeyi takiben araştırma, girişimcilik, iletişim ve yaratıcı düşünme becerisini sıralamışlardır. Velilerin en önemsiz olarak gördükleri beceri bilgi ve teknolojiyi kullanma becerisidir. Velilerin karar verme becerisini ilk sırada tercih etmelerinde öğrencinin bir sorunun farkına vararak, onu test etmesi, tanınması bu sorunun çözümü için hipotezler ileri sürmesini, hipotezin çözüm yollarını öğrenmesini ve en uygun olanı seçmesi etkili olabilir. Velilerin en önemsiz beceri olarak da bilgi ve teknolojiyi kullanma becerilerini koymaları öğrencilerin bilgisayar, telefon, internet gibi bilgi teknoloji araçlarıyla fazla vakit geçirmeleri etkili olabilir. Veliler Sosyal Bilgiler dersinin kendine özgü becerileri içerisinde ilk sıraya sosyal katılımı, en yüksek ifadeyi takiben gözlem, empati, zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama ve en son sıraya da mekanı algılama becerisini sıralamışlardır. Velilerin cinsiyetlerine göre beceri sıralamalarında erkek ve kadın veliler ilk sıraya karar verme becerisini seçmişlerdir. Erkek velilerin ilk beş beceri sıralamalarında iletişim becerisi, problem çözme ve empati becerisi yer almaktadır. Erkek veliler problem çözme becerisini kadın velilerden daha fazla önemsemektedirler. Kadın velilerin 1. 2. ve 4. tercihlerinde en çok karar verme becerisi tercih edilmiştir. Kadın ve erkek velilerin ilk beş beceri tercihleri arasında karar verme, iletişim ve empati becerisi de yer almaktadır. Veliler gelir durumlarına göre, 0-1000 tl geliri olan veliler ilk beş beceri

tercihleri arasında empati becerisi, 1001-2000, 2001-4000 tl geliri olan velilerin ilk beş beceri tercihleri arasında karar verme becerisi tercih edilmiştir. Ayrıca 4001 tl ve üzeri gelire sahip olan veliler iletişim becerisini ilk beş beceri tercihleri arasında seçmişlerdir.

Çubukçu ve Gültekin'in (2006) araştırmasında, ilköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal becerilerin önem sırasını öğretmen görüşleriyle belirlemeye çalışmıştır. Öğretmenler ilkokulda öğrencilere kazandırılması gereken sosyal yeteneklerin sırasını belirlemişlerdir. Öğrencilerde ilk olarak ilişkiye başlama, grup olarak iş yapma, problem çözme becerileri kazandırılmalıdır. İlköğretim öğretmenlerinin en fazla not verdikleri sosyal beceriler olan haklarını koruma, ne yapacağına karar verme, problemin nedenlerini araştırma, dinleme, duygularını ifade etme ve araştırma becerileri bulunmuştur. Bizim araştırmamızda da öğretmenler problem çözme, araştırma becerisi, iletişim becerisini ilk beş beceri tercihlerinin arasında sıralamışlardır. Çubukçu ve Gültekin (2006)'nın araştırmasının sonuçlarıyla benzer bulgulara ulaşılmıştır.

Gömlüksiz ve Kan (2007), tarama tipinde yaptıkları araştırmada, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim programının eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve girişimcilik becerilerini kazandırmadaki etkisine ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemeye çalışmışlardır. Araştırma sonucuna göre öğrenciler eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve girişimcilik becerilerini kazandırmada Sosyal bilgiler dersi öğretim programını etkili bulmuşlardır. Yapmış olduğumuz çalışmada da öğrenciler kendilerine kazandırılması gereken ilk beş beceri içinde girişimcilik ve yaratıcı düşünme becerisini seçmişlerdir.

Çelikkaya (2011), Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan becerilerin kazandırılma düzeyiyle ilgili öğretmen görüşlerinin alındığı çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Bu çalışmanın amacı Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programında yer alan becerileri kazandırma düzeyine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Çalışmanın sonucunda Sosyal Bilgiler dersi, programda yer alan becerileri kısmen kazandırıyor olup bazı becerilerin ifadeleriyle yüksek düzeyde kazandırmaktadır. Bizim araştırmamızda da bazı becerilerin önem derecesi yüksek bazı becerilerin önem derecesi düşük çıkmıştır. Çelikkaya (2011)'in araştırmasının sonuçlarıyla benzer bulgulara ulaşılmıştır.

Hayırsever ve Kısakürek (2014)'ün Sosyal Bilgiler ders kitabının ilköğretim programındaki temel ve Sosyal Bilgiler öğretim programındaki alan becerilerini kazandırma konusundaki yeterliliğin öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi çalışmasında sosyal katılım, değişim ve sürekliliği algılama becerilerinin öğretmen görüşlerine göre, ders kitabının bu becerileri kazandırma konusuna da yetersiz olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bizim çalışmamızda ise değişim ve sürekliliği algılama becerisi kadın öğretmenler tarafından üçüncü sırada en çok tercih edilen beceri olmuştur. Hayırsever ve Kısakürek (2014)'in araştırmasının sonuçlarıyla farklı bulgulara ulaşılmıştır. Yapmış olduğumuz çalışmada Sosyal katılım becerisi en önemli görülen ilk beş beceri arasında yer almamaktadır. Hayırsever ve Kısakürek (2014)'ün araştırmasının sonuçlarıyla benzer bulgulara ulaşılmıştır.

Hayırsever ve Kısakürek (2014) çalışmasında iletişim, eleştirel düşünme ve araştırma becerilerinin ders kitaplarında kısmen verildiği belirtilmiştir. Yapmış olduğumuz çalışmada da Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan becerilerden eleştirel düşünme, araştırma ve iletişim becerisi öğretmenler tarafından ilk beş beceri tercihleri arasında yer almıştır. Hayırsever ve Kısakürek (2014)'in araştırmasının bulgularıyla benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

5.2.ÖNERİLER

Veliler öğrencilere kazandırılması gereken en önemli becerinin karar verme beceri olduğu belirtmişlerdir. Velilerin karar verme becerisini önemsemelerinin nedenleri nitel bir araştırmayla tespit edilebilir. İleride hazırlanacak olan Sosyal Bilgiler öğretim programlarında öğrencilerin karar verme becerilerini geliştirecek etkinliklere daha çok yer verilebilir. Araştırma sonuçlarına göre veliler Sosyal Bilgiler dersine özgü becerilerden sosyal katılım becerisini en önemli beceri olarak görmektedirler. Bu neden öğrenciler de sosyal katılım becerisini geliştirici (sosyal, kültürel, sportif) etkinlikler okulda ve evde desteklenebilir.

Öğrenciler Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan becerilerden en önemli beceri olarak girişimcilik becerisini tercih etmişlerdir. Öğrencilerde girişimcilik becerisini geliştirecek okul içi ve okul dışı faaliyetlere ve etkinliklere daha çok yer verilebilir.

Öğretmenler ve öğrenciler en çok problem çözme, araştırma ve yaratıcı düşünme gibi düşünme becerilerini çok önemli görmektedirler. İleride hazırlanacak Sosyal Bilgiler öğretim programlarında öğrencilerin problem çözme, araştırma ve yaratıcı düşünme gibi becerilerini arttıracak etkinliklerin sayısı arttırılabilir.

Öğretmen ve öğrenciler Sosyal Bilgiler Öğretim programında yer alan alana özgü becerilerden en önemli beceri olarak gözlem becerisini görmektedirler. Veliler ise gözlem becerisini sıralamada ikinci sırada tercih etmişlerdir. Öğretmen, öğrenci ve veliler gözlem becerisini çok önemli görmektedirler. Okul dışı, okul içi etkinlikler ve sınıf içi etkinliklerde gözlem becerisine dayanan etkinliklerin sayısı arttırılabilir. Ayrıca ileride hazırlanacak Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında gözlem becerisine daha çok önem verilebilir.

Araştırma sonuçlarına göre hem kadın hem erkek öğretmenler öğretim programında yer alan iletişim becerisini çok önemli görmektedirler. Bu nedenle okulda, sınıfta, arkadaş ortamında, evde kısacası her ortamda öğrencilerde iletişim becerisini geliştirici etkinlikler düzenlenebilir. Ayrıca ileride hazırlanacak öğretim programlarında iletişim becerisine daha çok önem verilebilir.

Araştırmamızda Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan becerilerden hangisinin öğretmen, öğrenci ve veliler tarafından daha çok önemsendiği belirlenmiştir. İleride hazırlanacak olan Sosyal Bilgiler öğretim programlarının beceriler kısmının hazırlamasında araştırmanın bulguları ve sonuçları program geliştiricilere yol gösterebilir.

Sosyal Bilgiler dersine özgü becerilerin öğretmen, öğrenci ve veliler tarafından neden çok önemli görülmediğinin nedenleri nitel bir araştırmayla tespit edilebilir.

KAYNAKÇA

- Açıkalin, M. (2016). Sosyal bilgilerde teknoloji kullanımı. D. Dilek (Ed.), *Sosyal Bilgiler Eğitimi* içinde. (Ed.Dursun Dilek). Ankara: Pegem Akademi.
- Açıkgöz, K. Ü. (2003). *Aktif öğrenme*. (5. Baskı). İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Akdağ, H. (2009). Sosyal bilgilerin tanımı, amacı, önemi ve Türkiye'deki yeri, R. Turan, A. M. Sünbül ve H. Akdağ (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar* içinde (s.1-24). Ankara: Pegem Akademi.
- Altıkulaç, A., ve Uslu, S. (2014). Sosyal bilgiler dersinden beklentilerin karşılaştırılması. *Literature and History of Turkish or Turkic* 9(7): 165-175.
- Aybek, B. (2007). Konu ve beceri temelli eleştirel düşünme öğretiminin öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimi ve düzeyine etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 43-60.
- Barr, R., Barth, J. L., and Shermish, S. S. (1978). *The nature of social studies*. CA: ETC Publications.
- Baykara, N. (2006). *Sosyal bilgiler dersinin düşünme becerileri açısından değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Baysal, Z. N., Arkan, K., ve Bağcı, M. S. (2011). Elementary school teacher candidates' opinions on the social studies program regarding its suitability to train problem solving and decision making abilities. *Elementary Education Online*, 10(2), 539-549.
- Bilgili, A. S. (2006). Geçmişten günümüze sosyal bilimler ve sosyal bilgiler. İ. H. Demircioğlu (Ed.). *Sosyal bilgilerin temelleri* içinde (s.3-56). Ankara: Pegem Akademi.
- Bursalıoğlu, Z. (2002). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. (12. Basım). Ankara: PegemA Yayıncılık.

- Coşkun, N. & Samancı, O. (2012). İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda sosyal beceri düzeyi ile sosyal bilgiler dersine yönelik tutumların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Journal Of Educational and Instructional Studies In The World*, 2(1), 32-41.
- Cüceloğlu, D. (2001). *İyi düşün doğru karar ver*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çelikkaya, T. (2011). Sosyal bilgiler programında yer alan becerilerin kazandırılma düzeyi: öğretmen görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(3), 969-990.
- Çetin, Ş. (2013). Öğretmen adaylarının milli değerlerin öğretimine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 8(8), 1733-1743.
- Demir, M. (2014). *Yeni eğitim sisteminde (4+4+4) 5. sınıf sosyal bilgiler dersi ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Demircioğlu, İ. H. (2005). Sekizinci sınıf öğrencilerinin tarih öğretiminde kullanılan zaman ve kronolojiyle ilgili bazı kavramları anlama düzeyi. *Eurasian Journal of Educational Research*, 19, 155-163.
- Demircioğlu, İ. H., ve Akengin, H. (2007). Zaman ve mekâna ilişkin becerilerin öğretimi. C. Öztürk (Ed.). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi: Yapılandırmacı bir yaklaşım içinde*, (ss. 72-83). Ankara: Pegem Akademi.
- Demirkaya, H. (2008). Sosyal bilgilerde düşünme ve soru sorma becerileri. Sosyal bilgiler öğretimine bakış. B. Tay ve A. Öcal (Ed.). *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s.389-424). Ankara: Pegem Akademi.
- Deveci, H. ve Çengelci, T. (2007, Şubat). Sosyal bilgiler dersinde duygusal zekanın geliştirilmesi. *II. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi bildirileri*. 140-147.
- Doğanay, A. (2004). Sosyal bilgiler öğretimi. C. Öztürk ve D. Dilek (Ed.). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s.15-46). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay, A. (2005). Sosyal bilgiler öğretimi. C. Öztürk ve D. Dilek (Ed.). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s.17-52). Ankara: Pegem Akademi.

- Erden, A. (2009). Preservice teachers' attitudes towards cooperative learning in mathematics course. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 1, 1668-1672.
- Erden, M. (1996). *Sosyal Bilgiler öğretimi*. Ankara: Alkım Yayıncılık.
- Erden, M. (1998). *Eğitimde program değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erden, M. (2004). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Erdođdu, E. (2010). *Sosyal bilgiler öğretmenlerini kullandıkları yöntem / teknikler ve karşılaştıkları kullanım güçlükleri*. Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Ergani, K. (2010). İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim yöntem ve teknikleri ile materyal kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Ergün, M. (1994). *Eğitim sosyolojisine giriş*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Ergün, M. (2014). *Eğitim felsefesi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Erköse, E. (2007). *Yenilenen 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi (Sakarya ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. SAÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Ersoy, F. ve Kaya, E. (2008). Sınıf öğretmenlerine göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersi öğretim programına (2004) İlişkin yaklaşımları. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 285-300.
- Fettahođlu, B. (2011). *7. Sınıf sosyal bilgiler öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Garderen, D. V., Hanuscin, D., Lee, E. and Khon, P. (2012). Quest: A collaborative professional development model to meet the needs of diverse learners in k-5 science. *Psychology in the Schools*, 49(5), 429-443.

- Gelen, İ. (1999). *İlköğretim okulları dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde düşünme becerilerini kazandırma yeterliklerinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Gelen, İ. (2011). Sosyal Bilgiler Programındaki Düşünme ile İlgili Bazı Ortak Becerilerin Kazanılma Düzeyinin Belirlenmesi. *On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2011, 30(1), 83-106
- Gömlüksiz M. N. ve Kan, A.Ü. (2007). İlköğretim 5. sınıf Türkçe dersi öğretim programının problem çözme ve karar verme becerilerini kazandırmadaki etkililik düzeyine ilişkin öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(3), 51-63.
- Gülmez, M. (2001). *İnsan hakları ve demokrasi eğitimi*. Ankara: Todaie Yayını.
- Gültekin, M. (2008). Sosyal bilgiler öğretim programı. Ş. Yaşar (Ed.). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.57-78). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Günden, S. (1995). *Sosyal bilgiler öğretimine genel bir bakış, İlköğretim okullarında sosyal bilgiler öğretimi ve sorunları*. Ankara: TED Yayınları,
- Günindi, Y. (2005). *Kullanılan yöntem ve araç-gereçlerin ilköğretim sosyal bilgiler dersinin işlenmesine etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Güven, B., Apaydın, B. ve Işık, H. (2005). Hayat bilgisi dersi amaçlarının demokratik davranışlar kazandırma açısından incelenmesi. *Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 1-13.
- Hayırsever, F. ve Kısakürek, M. A. (2014). Sosyal bilgiler ders kitabının, ilköğretim programında kazandırılması hedeflenen beceriler açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi* 4(8), 23-42.

- İnan, S. (2014). Sosyal bilgiler eğitimi: nedir? ne zaman ve neden-tanımlar, tarihi kökleri ve açıklamalar. S. İnan (Ed.). *Sosyal bilgiler eğitimine giriş* içinde (s. 1-21).Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kan, Ç. (2010). A.B.D ve Türkiye’de sosyal bilgilerin tarihsel gelişimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 663-672.
- Karadağ, R. ve Çengelci, T. (2011). Sosyal bilgiler dersinde dil becerilerinin geliştirilmesine ilişkin öğretmen görüşleri. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 49-59.
- Karagözoğlu, A. G. (1966). *İlkokullarda sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: MEB.
- Kayalı, H. (2003). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (18), 79-92.
- Kaymakçı, S. (2009). Yeni Sosyal Bilgiler programı neler getirdi? *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(5), 1530-1545.
- Kılıçoğlu, G., Özdemir, S. M., Gençtürk, E. ve Sarpkaya, G. (2009). Sosyal bilgiler programı ve öğretmen yeterlikleri. M. Safran (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.1-66). Ankara, Pegem Akademi.
- Korkmaz, S. (2014). *5. sınıf sosyal bilgiler programının öğrenme-öğretme boyutunun değerlendirilmesi (muş ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Zirve Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Kökdemir, D. (2003). *Belirsizlik durumlarında karar verme ve problem çözme*. *Doktora Tezi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Köseoğlu, M. (2009). *Sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımının eleştirel düşünmeye etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Köstüklü, N. (1999). *Sosyal bilimler ve tarih öğretimi*. Konya: Günay Ofset Matbaacılık.

- Kuş, Z., ve Çelikkaya, T. (2010). Sosyal bilgiler öğretimi için sosyal bilgiler öğretmenlerinin beklentileri. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 69-91.
- Küçük, S. (1998). *Şehirleşmenin ilköğretim 6. Sınıf öğrencilerinin okuma- anlama becerisine etkileri*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- MEB (2004). *Sosyal bilgiler dersi (4-5. Sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- MEB (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi (4-5.sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- MEB (2005). *Sosyal bilgiler 6-7. sınıf programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (2007). *Sosyal bilgiler 4.-5. sınıf programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi (4-5.sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- MEB (2011). *Ortaöğretim 10. sınıf tarih dersi öğretim programı ve 10. sınıf seçmeli tarih dersi öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (2015). *Türkçe dersi (1-8.sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (2017). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı. (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354> adresinden alınmıştır.
- MEB (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. Ankara: MEB.

- Mutluer, C. (2013). Sosyal bilgiler programlarında yer alan beceriler hakkında sosyal bilgiler öğretmen görüşleri (İzmir Menemen Örneği). *Turkish Studies*, 8(7), 355-362.
- Önder, A. ve Gülay, H.(2007). Annelerin kabul red düzeyi ile çocuklarının empati becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2),23-30.
- Özel, E. (2014). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin velilerden akademik beklentileri üzerine bir araştırma. *Literature and History of Turkish or Turkic* 9(2), 1227-1238. DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6085>.
- Özen, H. (2015). *Sınıf öğretmenlerinin empatik yönelimlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Özer, K. (2006). *İletişimsizlik becerisi*. İstanbul: SistemYayıcılık.
- Özmen, H. (2007). Öğrenme kuramları ve fen bilimleri öğretimindeki uygulamaları. S. Çepni, (Ed.). *Kuramdan uygulamaya fen ve teknoloji öğretimi içinde* (s. 34-96). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk C. (Ed.). (2007). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2002). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Rehber, E. ve Atıcı, M. (2009). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine göre çatışma davranışlarının incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 323-342.
- Safran, M. (2015). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. Tay, B. ve Öcal A. (Ed.). *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s. 2 – 18). Ankara: Pegem Akademi.
- Samancı, O., ve Diş, O. (2014). Sosyal becerileri zayıf olan ilköğretim öğrencilerinin tutum ve davranışlarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 22(2), 573-590.

- Semerci, N., ve Yanpar, Y. T. (2010). İlköğretim programlarındaki ortak temel becerilere ilişkin öğretmen görüşleri (Elazığ İli Örneği). *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*. 47-54.
- Sönmez, V. (1998). *Sosyal bilgiler öğretiminde öğretmen el kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2005). *Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen kılavuzu*. (5.baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sözer, E. (1998). Sosyal bilgiler programının amaçları, ilkeleri ve temel özellikleri. G. Can (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s.15-39). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Şimşek, S. ve Öztürk, M. (2014). Sosyal bilgiler eğitiminde beceriler. S. İnan (Ed.), *Öğretmenler ve öğretmen adayları için sosyal bilgiler eğitimine giriş kavramlar, yaklaşımlar, etkinlikler içinde* (s. 83-97). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Taşkıran, C., Baş, M. ve Bulut, B. (2016). Sosyal bilgiler dersinin kendine özgü becerilerinin kazandırılma düzeyi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), 1-19.
- Tutar, H., ve Yılmaz, M. K. (2013). *İletişim: genel ve örgütsel boyutuyla*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ünlüer, G. (2008). *Sosyal bilgiler dersinde gazete kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi*. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Yağcı, R. (2008). *Sosyal Bilgiler öğretiminde eleştirel düşünme: İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler öğretiminde, öğretmenlerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek için uyguladıkları etkinliklerin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yeşiltaş, E. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde öğretim materyalleri ve teknolojileri. M. Safran (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s. 224). Ankara: Pegem Akademi.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, S. (2016). *Sosyal bilgiler 5. Sınıf öğretim programında yer alan gözlem becerisinin kazandırılmasına ilişkin sosyal bilgiler öğretmen görüşleri (Tokat merkez ilçe örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.

Yüksel, A. (2004). Empati eğitim programının ilköğretim öğrencilerinin empatik becerilerine etkisi. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (2), 341-354.

EKLER**EK 1. İzin Yazısı**

T.C.
AYDIN VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 90864724-605-E.43272

04.01.2016

Konu: Araştırma İzni

Sayın; Nagihan KIBICI
Yedi Eylül Mah. İzmir Bulvarı Hüdayi Özalp Apt. Kat:1
Efeler/AYDIN

İlgi : 03/12/2015 tarihli dilekçeniz.

İlgi dilekçenizde; Uşak Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi iken "Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Becerilere İlişkin Öğretmenlerin, Öğrencilerin ve Velilerin Önem Derecesine Göre Tercihleri" başlıklı çalışmayı İlimiz Efeler ilçesindeki ortaokulların öğretmen, öğrenci ve velilerine uygulama isteğinizi uygun gören Valilik Onayı ekte gönderilmiştir.

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Pervin TÖRE
Milli Eğitim Müdürü

Eki :

- 1- Valilik Onayı (1 Adet)
- 2- Sorular (3 Adet)

Meşrutiyet Mah.Kültür Cad. No:20 AYDIN
E-posta : aydinmem@meb.gov.tr
Web : http://aydin.meb.gov.tr

İrtibat :Şb. Md. M.Tuncer AKYOL
Telefon :0-256-2151028
Faks :0-256-2251268

EK 2. Öğretmen Anketi

EK.2 SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN BECERİLER HAKKINDA
ÖĞRETMENLERİN TERCİHLERİ

Değerli öğretmenler, bu araştırma sizin Sosyal Bilgiler Öğretim programında yer alan beceriler hakkında önem derecenizi belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Belirtilen ifadelerden size uygun olanını (x) işareti koyarak işaretleyiniz. Göstermiş olduğunuz ilgiden dolayı teşekkür ederim.

I. BÖLÜM (KİŞİSEL BİLGİLER)

- 1.Cinsiyetiniz : () Bay () Bayan
 2.Yaşınız : () 25-30 () 30-35 () 35-40 () 40-45 () 50 ve üstü
 3.Meslekteki kıdeminiz : () 1-5 () 5-10 () 10-15 () 15-20 () 20-25 () 25 -30 ve üstü
 4.Bitirdiğiniz fakülte : () Fen Edebiyat Fakültesi () Eğitim Fakültesi
 5.En son bitirdiğiniz program hangisidir? () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora
 6. Sosyal bilgiler öğretim programıyla ilgili hizmet içi eğitim aldınız mı? () Evet () Hayır
 7.Kaçıncı sınıfların derslerine girmektesiniz? () 5 () 6 () 7

2. BÖLÜM

AÇIKLAMA: Aşağıda Sosyal Bilgiler Öğretim programında yer alan 15 beceri listelenmiştir. Sizden aşağıdaki Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan 15 beceriyi kendi içerisinde sizin için önem derecesine göre 1'den 15'e kadar sıraladığınız istenmektedir.

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN BECERİLER	ÖNEM DERECESİ
Eleştirel düşünme becerisi	
Yaratıcı düşünme becerisi	
İletişim becerisi	
Araştırma becerisi	
Problem çözme becerisi	
Karar verme becerisi	
Bilgi teknolojileri kullanma becerisi	
Girişimcilik becerisi	
Türkçeyi doğru ve etkili kullanma	
Gözlem becerisi	
Mekânı algılama becerisi	
Zaman kronoloji algılama becerisi	
Değişim ve sürekliliği algılama becerisi	
Sosyal katılım becerisi	
Empati becerisi	
Bunların dışında eklemek istediğiniz beceri var mı?	

EK 3. Öğrenci Anketi

**EK 3 SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN BECERİLER HAKKINDA
ÖĞRENCİLERİN TERCİHLERİ**

Sevgili öğrenciler, bu araştırma sizin Sosyal Bilgiler Öğretim programında yer alan beceriler hakkında önem derecenizi belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Belirtilen ifadelerden size uygun olanını (x) işareti koyarak işaretleyiniz. Göstermiş olduğunuz ilgiden dolayı teşekkür ederim.

1. BÖLÜM (KİŞİSEL BİLGİLER)

- 1.Cinsiyetiniz: () Erkek () Kız
- 2.Kaçıncı sınıfta eğitim görüyorsunuz? () 5 () 6 () 7
- 3.Annenizin eğitim durumu : () Okuma yazma bilmiyor () İlkokul () Ortaokul () Lise
() Lisans () Yüksek Lisans
4. Babanızın eğitim durumu : () Okuma yazma bilmiyor () İlkokul () Ortaokul () Lise
() Lisans () Yüksek Lisans
- 5.Ailenizin aylık ortalama geliri: () 0-1000 () 1000-2000 () 2000-4000 () 4000 TL ve üstü
- 6-Kaç kardeşiniz? () 1 () 2 () 3 () 4 () 5 () 6 ve üstü
7. Okulda aktif olarak katıldığınız kulüp, grup veya takım var mı? () Evet () Hayır

2.BÖLÜM AÇIKLAMA: Aşağıda Sosyal Bilgiler Öğretim programında yer alan 15 beceri listelenmiştir. Sizden aşağıdaki Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan 15 beceriyi kendi içerisinde sizin için önem derecesine göre 1'den 15'e kadar sıraladığınız istenmektedir.

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN BECERİLER	ÖNEM DERECESESİ
Eleştirel düşünme becerisi	
Yaratıcı düşünme becerisi	
İletişim becerisi	
Araştırma becerisi	
Problem çözme becerisi	
Karar verme becerisi	
Bilgi teknolojileri kullanma becerisi	
Girişimcilik becerisi	
Türkçeyi doğru ve etkili kullanma	
Gözlem becerisi	
Mekân algılama becerisi	
Zaman kronoloji algılama becerisi	
Değişim ve sürekliliği algılama becerisi	
Sosyal katılım becerisi	
Empati becerisi	
Bunların dışında eklemek istediğiniz beceri var mı?	

EK 4. Veli Anketi

**EK.4 SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN BECERİLER HAKKINDA
VELİLERİN TERCİHLERİ**

Sayın veli, bu araştırma sizin Sosyal Bilgiler Öğretim programında yer alan beceriler hakkında önem derecenizi belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Belirtilen ifadelerden size uygun olanını (x) işareti koyarak işaretleyiniz.

1. BÖLÜM (KİŞİSEL BİLGİLER)

- 1.Cinsiyetiniz : ()Bay ()Bayan
- 2.Çocuğunuzun sınıf düzeyi nedir? ()5 ()6 ()7
- 3.Eğitim durumunuz : ()Okuma yazma bilmiyor ()İlkokul ()Ortaokul ()Lise
()Lisans ()Yüksek Lisans ()Doktora
- 4.Aylık gelir durumunuz : ()0-1000 ()1000-2000 ()2000-40000 ()4000 TL ve üstü
- 5.Evinize günlük gazete alıyor musunuz? ()Evet ()Hayır

2. BÖLÜM

AÇIKLAMA: Aşağıda Sosyal Bilgiler Öğretim programında yer alan 15 beceri listelenmiştir. Sizden aşağıdaki Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan 15 beceriyi kendi içerisinde sizin için önem derecesine göre 1'den 15'e kadar sıraladığınız istenmektedir.

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN BECERİLER	ÖNEM DERECEŚİ
Eleştirel düşünme becerisi	
Yaratıcı düşünme becerisi	
İletişim becerisi	
Araştırma becerisi	
Problem çözme becerisi	
Karar verme becerisi	
Bilgi teknolojileri kullanma becerisi	
Girişimcilik becerisi	
Türkçeyi doğru ve etkili kullanma	
Gözlem becerisi	
Mekan algılama becerisi	
Zaman kronoloji algılama becerisi	
Değişim ve sürekliliği algılama becerisi	
Sosyal katılım becerisi	
Empati becerisi	
Bunların dışında eklemek istediğiniz beceri var mı?	

